

Program opieki nad zabytkami Gminy Milicz

na lata 2012-2015

Opracowany przez Zespół

**WGS84 Polska Sp. z o.o.
ul. Białostocka 22 lok. 30
03-741 Warszawa**

www.wgs84.pl

Spis treści

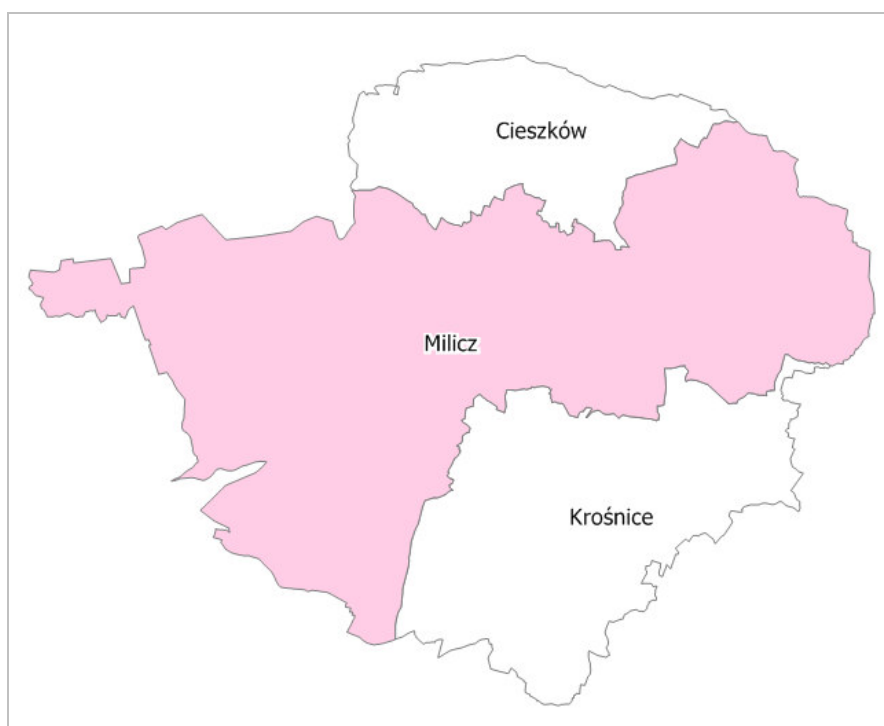
1. Wstęp	4
1.1. Podstawa prawna.....	7
1.2. Cele opracowania <i>Programu</i>	8
2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	8
3. Zgodność <i>Programu</i> z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami programowymi oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy	13
3.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013.....	13
3.2. Założenia do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	14
3.3. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku	15
3.4. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013... 17	
3.5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.....	18
3.6. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2011	21
3.7. Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego wraz z Aktualizacją....	23
3.8. Plan Rozwoju Lokalnego powiatu milickiego	24
3.9. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Milicz	25
3.10. Lokalny Program Rewitalizacji miasta Milicza na lata 2007-2013	26
4. Ogólna charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Milicz	27
4.1. Obiekty nieruchome objęte ochroną prawną.....	31
4.1.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego	31
4.1.2. Obiekty uznane za pomniki historii i parki kulturowe	33
4.1.3. Ochrona ustalona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	33
4.1.4. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków	36
4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków	37
4.3. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	37
4.4. Zasoby muzealne	42
5. Cele i planowane działania w zakresie opieki nad zabytkami	43
5.1. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Milicz.....	43
5.2. Priorytety w zakresie opieki nad zabytkami Gminy Milicz	48
5.3. Kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami	49
6. Monitoring procesu realizacji <i>Programu</i>	51

7. Potencjalne źródła finansowania realizacji <i>Programu</i>	52
7.1. Finansowanie przez gminę zadań z zakresu opieki nad zabytkami	53
7.2. Środki Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego	54
7.3. Środki Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu	58
7.4. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego	58
7.5. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	62
8. Podsumowanie	63
9. Źródła danych	66

1. Wstęp

Gmina Milicz terytorialnie przynależy do województwa dolnośląskiego oraz powiatu milickiego. Od północy graniczy z gminą Pakosław, Justrosin i Cieszków, od zachodu z gminą Żmigród i Trzebnica, zaś od wschodu z gminą Sulmierzyce, Odolanów i Sośnie i południa z gminą Krośnice i Zawonia. W skład gminy wchodzi miasto Milicz oraz 52 sołectwa: Baranowice, Bartniki, Borzyno, Brzezina Sułowska, Czatkowice, Duchowo, Dunkowa, Gądkowice, Godnowa, Gogołowice, Grabownica, Grabówka, Gruszczyca, Henrykowice, Kaszowo, Kołoda, Gołkovo, Latkova, Łąki, Miłochowice, Miłosławice, Młodzianów, Niesułowice, Nowy Zamek, Olsza, Ostrowąsy, Piękocin, Piotrkosice, Poradów, Postolin, Potasznia, Pracze, Ruda Milicka, Ruda Sułowska, Sławoszowice, Słaczno, Stawiec, Sulimierz, Sułów, Świętoszyn, Tworzimirki, Tworzimirki Górne, Wałkova, Węgrzynów, Wielgie Milickie, Wilkovo, Wodników Górny, Wrocławice, Wróbliniec, Wszewilki, Wziąchowo Małe i Wziąchowo Wielkie

Mapa nr 1: Położenie Gminy Milicz w powiecie milickim

Gmina miejsko-wiejska Milicz położona jest w odległości 60 km od stolicy województwa przy trasie kolejowej Krotoszyn - Oleśnica. Powierzchnia gminy wynosi 43.556 ha (w tym miasta Milicz – 1.350 ha), co daje 60,9% powierzchni powiatu milickiego. Dominującym typem pokrycia terenu gminy Milicz są lasy i grunty leśne. Zajmują one łącznie 19.352,7 ha, tj. 42,9% powierzchni gminy.

Według stanu na 31.12.2011 r. Gminę Milicz zamieszkiwało 24 423 mieszkańców, (11.950 mężczyzn i 12 473 kobiet), w tym w mieście 11.888 osób (5.673 mężczyzn i 6.215 kobiet), a na terenie wiejskim gminy - 12 535 osób (6.277 mężczyzn i 6.258 kobiet).¹.

Na terenie gminy zlokalizowana jest część Parku Krajobrazowego Doliny Baryczy. Na terenie Parku Krajobrazowego Doliny Baryczy znajdują się zabytkowe parki podworskie (13 obiektów). Najcenniejsze z nich to znany ze starych różaneczników romantyczny park angielski przy Zespole Szkół Leśnych w Miliczu oraz bogate w gatunki drzew i krzewów arboretum w Postolinie

Gmina Milicz jest członkiem Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Doliny Baryczy, Stowarzyszenia Dolnośląska Organizacja Turystyczna, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania (LGD) - „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”, Stowarzyszenia Gmin Turystycznych Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy, Związku Gmin Zlewni Górnej Baryczy, Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej. Nawiązano także partnerskie stosunki z gminą Lohr.

Gminne instytucje kultury prowadzą działalność kulturalną, oświatową i sportową. Infrastrukturę kulturalną tworzą: Milicki Ośrodek Kultury, Sułowski Dom Kultury, Biblioteka Publiczna w Miliczu z filiami w Czatkowicach, Dunkowej, Gądkowicach i Sułowie oraz świetlice we wszystkich miejscowościach sołeckich, zarządzane przez Urząd Miejski.

Na terenie gminy organizowane są liczne imprezy kulturalno-sportowe o randze lokalnej i regionalnej. Wśród organizowanych imprez kulturalnych godne uwagi są:

- Dni Ziemi Milickiej,
- Turniej wsi Gminy Milicz,
- Konkurs Pieśni Patriotycznej,
- Konkurs Poezji Śpiewanej.

Na terenie Gminy Milicz występują liczne zabytki architektury i budownictwa. Są to m.in.: kościoły, budynki mieszkalne i gospodarcze, a także parki. Obecnie na terenie gminy 1.389 obiektów objętych jest wojewódzką ewidencją zabytków, z czego 49 figuruje w rejestrze zabytków. Na uwagę zasługują obiekty sakralne m.in.: kościół neorenesansowy św. Michała Archanioła z XIX w. (z chrzcielnicą z 1561 roku), kościół z XIX w. - ośrodek kultu św. Anny oraz Kościół Łaski z XVIII w., obecnie kościół rzymskokatolicki pw. św. Andrzeja Boboli w Miliczu. Ponadto na terenie gminy znajduje się grodzisko Chmielnik, będące śladem osadnictwa z ok. 7000 r. p.n.e. Warty uwagi jest pałac klasycystyczny z końca XVIII w. oraz park pałacowy, będący pierwszym na Śląsku

¹ Dane Urzędu Miejskiego w Miliczu

parkiem w stylu angielskim, pochodzący z przełomu XVIII i XIX w, a także ruiny zamku książąt oleśnickich z XIV w.

Celem polityki w dziedzinie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Milicz jest konsekwentne i planowe realizowanie kompetencji władz lokalnych poprzez włączenie dziedzictwa kulturowego w obszar zainteresowania działalności gminy oraz szczególnej dbałości o krajobraz kulturowy regionu. Polityka ta powinna się przejawiać w dążeniu do zachowania charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych regionu, a także rewaloryzacji przekształconych cennych elementów dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem propagowania tradycyjnych form i cech architektury regionalnej. Podnoszenie walorów zabytkowych ma na celu ich wykorzystanie w promocji kultury i dla rozwoju turystyki na terenie Gminy Milicz.

Poszanowanie tradycji historycznej i utożsamianie się z krajobrazem kulturowym regionu jest niezbędnym warunkiem podjęcia i przeprowadzenia prac, mających na celu zachowanie i promocję dziedzictwa kulturowego Gminy Milicz.

Dokument *Program opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* składa się z ośmiu rozdziałów:

- 1 **Wstęp**, w którym omówione zostały podstawy prawne opracowania *Programu* oraz cele jego realizacji.
- 2 **Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**, w którym opisany został stan prawny w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- 3 **Zgodność *Programu* z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami programowymi**, gdzie omówione założenia dokumentów krajowych, wojewódzkich i powiatowych zostały uwzględnione w *Programie opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015*.
- 4 **Ogólna charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Milicz**, w którym przedstawiono zabytki nieruchome, ruchome, archeologiczne i zasoby muzealne oraz zaprezentowano przestrzenne rozmieszczenie zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego.
- 5 **Cele i planowane działania w zakresie opieki nad zabytkami**, gdzie zostały określone priorytety i kierunki planowanych działań w zakresie opieki nad zabytkami.
- 6 **Monitoring procesu realizacji *Programu***, w którym zaproponowano wskaźniki oceny

wdrażania *Programu*.

- 7 **Potencjalne źródła finansowania realizacji *Programu***, w którym wskazano potencjalne źródła pozyskania wsparcia finansowego na realizację zadań z zakresu opieki nad zabytkami ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

8 **Podsumowanie.**

Program opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015, stanowi jeden z elementów wdrażania polityk przestrzennych i jako taki powinien stanowić podstawę do istotnej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez określenie kierunków działań w zakresie opieki nad zabytkami. Środkiem prowadzącym do tego celu jest ustalenie w programie uwarunkowań i działań ochronnych wobec środowiska kulturowego oraz edukacyjnych i wychowawczych wobec lokalnej społeczności.

Przedmiotem opracowania *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, natomiast celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

1.1. Podstawa prawna

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) powinien sporządzić na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Do zadań własnych gminy zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 2001 r. o samorządzie gminnym należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym w szczególności w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Podstawą do opracowania *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* była umowa nr R.411.1.2012 zawarta pomiędzy Gminą Milicz a WGS84 Polska Sp. z o.o. w dniu 24.02.2012.

1.2. Cele opracowania Programu

Celem opracowania *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy,
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, iż obowiązkiem państwa jest ochrona dziedzictwa narodowego (art. 5), upowszechnianie i równy dostęp do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6 ust. 1), jak również wskazuje, iż każdy obywatel jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie (art. 86).

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce jest *ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Definicja zabytku

Zgodnie z art. 3 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Ochrona zabytków

Ochrona zabytków w myśl zapisów art. 4 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych, które umożliwiają, trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami

Zgodnie z art. 5 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności na zapewnieniu warunków:

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku,
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
3. zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z art. 6 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad*

zabytkami, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. Ochronie mogą także podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zabytki nieruchome

Zabytki nieruchome stanowią w szczególności:

1. krajobrazy kulturowe,
2. układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
3. dzieła architektury i budownictwa,
4. dzieła budownictwa obronnego,
5. obiekty techniki, w szczególności kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
6. cmentarze,
7. parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
8. miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome

Zabytki ruchome stanowią w szczególności:

1. dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
2. kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
3. numizmaty oraz pamiątki historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery,
4. wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, które dokumentują poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
5. materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
6. instrumenty muzyczne,
7. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne,
8. przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne

Zabytki archeologiczne to w szczególności:

1. pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
2. cmentarzyska,
3. kurhany,
4. relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Formy ochrony zabytków

Ustawowymi formami ochrony zabytków są:

1. wpis do rejestru zabytków,
2. uznanie za pomnik historii,
3. utworzenie parku kulturowego,
4. ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Rejestr zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa dolnośląskiego jest prowadzony przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu. Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określono w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za **pomnik historii** zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice.

Park kulturowy może zostać utworzony zgodnie z art. 16 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przez radę gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Park kulturowy może powstać w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami powinna zostać uwzględniona m.in. przy sporządzaniu strategii rozwoju gmin, **studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin** oraz przy opracowywaniu **miejscowych**

planów zagospodarowania przestrzennego (art. 18 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) powinna zostać uwzględniona w szczególności ochrona:

1. zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
2. innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
3. parków kulturowych.

Pozostałe akty prawne regulujące kwestie ochrony zabytków

W celu skutecznej opieki nad zabytkami istotne jest ponadto uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w następujących aktach prawnych:

1. *ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
2. *ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz.U. z 2010 r., Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.),
3. *ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
4. *ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (Dz.U. z 2009 r., Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.),
5. *ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami* (Dz.U. z 2010 r., Nr 102, poz. 651 z późn. zm.),
6. *ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (Dz.U. z 2001 r., Nr 13, poz. 123 z późn. zm.),
7. *ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* (Dz.U. z 2010 r., Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

1. *ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach* (Dz.U. z 1997 r., Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),
2. *ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (Dz.U. z 1997 r., Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy *ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach* (Dz.U. z 2011 r., Nr 123, poz. 698 z późn. zm.).

3. Zgodność Programu z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami programowymi oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy

Przy opracowaniu Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015 uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie krajowym (*Narodowa Strategia Rozwoju Kultury 2004-2013*, tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami), wojewódzkim (*Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020*, *Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013*, *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego*, *Program rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego*, *Program Opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego 2007-2011*) oraz powiatowym (*Plan rozwoju lokalnego powiatu milickiego*).

Program opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015 jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi przez krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty programowe oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy: *Planem Rozwoju Gminy Milicz*, *Strategią zrównoważonego rozwoju gminy Milicz*, *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Milicz* oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

3.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013

Misją *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013* przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów. Celem strategicznym strategii jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywną ochronę zabytków.

W *Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*, przyjętej w dniu 14 czerwca 2005 r., rozszerzono cele strategii, wprowadzono system jej realizacji, monitorowania i ewaluacji. Jednym z proponowanych kierunków działań jest ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez kompleksową rewaloryzację zabytków oraz obiektów przemysłowych i powojennych, ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne, a także inne cele społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, tworzenie zintegrowanych narodowych

produktów turystycznych, budowa i rozbudowa sieci informatycznych w celu promocji potencjału kulturowego regionów, inwentaryzacja i digitalizacja zabytków dziedzictwa ruchomego i nieruchomego oraz ich promocja.

Jako podstawowe wskaźniki monitoringu i ewaluacji *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020* w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego uznano:

- a) liczbę zabytków ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków,
- b) liczbę obiektów zrewitalizowanych i odnowionych,
- c) wartość odnowionych zabytków kultury.

Instrumentem realizacji strategii jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2013*. Wśród najważniejszych celów strategicznych państwa w zakresie ochrony zabytków wymieniono:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej,
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za postępowanie niezgodne z prawem,
- intensyfikacja ochrony i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

3.2. Założenia do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zatwierdzone w dniu 10 maja 2004 r. przez Ministra Kultury Waldemara Dąbrowskiego. Założenia zostały opracowane przez specjalny zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury pod przewodnictwem prof. dr hab. Bogumiły Rouby. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami powinien określić cele i kierunki działań oraz zadania, podejmowane w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem opracowania krajowego programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące cele działań w zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

- a) pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych, ruchomych

- i dziedzictwa archeologicznego,
- b) objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki,
- c) pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa,
- d) ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami,
- e) ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach,
- f) udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

3.3. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku (Strategia) została przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/649/2005 z dnia 30 listopada 2005 r. *Strategia* określa główne cele rozwoju województwa i działania samorządu wojewódzkiego, zmierzające do wspierania społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, wzmocnienia jego konkurencyjności, wzrostu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

W przeprowadzonej analizie SWOT wskazano mocne strony regionu związane z ochroną zabytków. Należą do nich:

1. wartości kulturowe o znaczeniu europejskim (zabytki, zespoły pałacowo-klasztorne),
2. liczne zasoby zabytkowe oraz pamiątki historyczne, jak: obiekty architektury i budownictwa, muzea i skanseny, stanowiska archeologiczne, miejsca pielgrzymkowe, obiekty martyrologii, imprezy kulturalne i turystyczne,
3. występowanie najwyższej klasy miejskich zespołów zabytkowych oraz zabytków pocysterskich o znaczeniu międzynarodowym, atrakcyjnych dla turystów zagranicznych,
4. relatywnie gęsta sieć miast o interesującej historycznie zabudowie, które stanowić mogą dobrą bazę małych regionalnych centrów rozwoju,
5. górskie i podgórskie miejscowości turystycznie z XIX-wiecznymi tradycjami letniskowymi i charakterystyczną stylową zabudową sanatoryjno-pensjonatową.

Wskazano także słabe strony regionu związane z ochroną zabytków. Spośród nich należy wymienić:

1. zły stan techniczny wielu zabytków, głównie rezydencjonalnych, obniżających ich atrakcyjność turystyczną jako walorów krajoznawczych,

2. brak ładu przestrzennego w zagospodarowania miejscowości, obszarów i tras komunikacyjnych oraz niski poziom estetyki otoczenia na terenach mieszkalnych,
3. powszechny brak informacji turystycznej, głównie oznakowania tras, kierunków i obiektów do zwiedzania w dużych i średnich miastach,
4. brak tras systemowych, np. zwiedzania obiektów architektury przemysłowej, drewnianej architektury przysłupowej.

Wizja regionu przyjęta w *Strategii* została zdefiniowana jako: „Dolny Śląsk europejskim regionem węzłowym”, natomiast cel nadrzędny to „Podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”. W myśl zaproponowanej wizji, Dolny Śląsk ma stanowić istotny element w europejskim układzie regionów węzłowych. Zaproponowane priorytety podzielono na kategorie celów sfery gospodarczej oraz sfer przestrzennej i społecznej, w ramach których wyznaczono zadania związane z ochroną zabytków.

Celem przestrzennym jest zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu. W ramach tak określonego celu wyznaczono *Priorytet III Poprawa ładu przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych*, w ramach którego założono realizację *działania 3.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego*, obejmującego wsparcie dla poczynań związanych z opisem, ochroną oraz propagowaniem dziedzictwa kulturowego regionu, z uwzględnieniem dorobku kulturowego mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych. W ramach priorytetowego obszaru działań strategicznych *Poprawa ładu przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych* wskaźnikiem monitorowania jest m.in. liczba zrewitalizowanych obiektów.

Celem sfery społecznej jest rozwijanie solidarności oraz postaw obywatelskich, twórczych i otwartych na świat. W *priorytecie II Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury* funkcjonuje *działanie 2.1. Optymalizacja infrastruktury kulturalnej, zwiększenie aktywności społecznej w obszarze kultury*. W ramach tego działania zaplanowano pełną inwentaryzację infrastruktury kultury oraz wypracowanie rozwiązań umożliwiających jej efektywne wykorzystanie m.in. poprzez tworzenie zachęt do szerszego włączania się społeczeństwa regionu w kreowanie oraz odbiór kultury. Na bazie tego działania przewiduje się realizację projektów nakierowanych na modernizację i uzupełnienie bazy kulturalnej na Dolnym Śląsku. Przedmiotem *działania 2.2. Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury. Ochrona dziedzictwa cywilizacyjnego. Rozwój tożsamości regionalnej* jest inwentaryzacja dziedzictwa cywilizacyjnego regionu, budowa infrastruktury zapewniającej jego bezpieczeństwo, propagowanie go wśród

mieszkańców oraz włączenie w programy kształcenia różnych typów szkół elementów wiedzy na ten temat.

Wskaźnikami monitorowania działań w ramach priorytetowego obszaru działań strategicznych *Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury* są m.in.: zrewitalizowane i zmodernizowane obiekty dziedzictwa kulturowego, zwiedzający zabytki i zespoły zabytkowe oraz wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego: gmin, powiatów i województw w tym: pozyskane środki z budżetu państwa i UE.

3.4. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 został przyjęty uchwałą nr 25/III/06 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 21 grudnia 2006 r.

Głównym celem *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013* jest „podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”.

W przeprowadzonej analizie SWOT jako mocne strony regionu, związane z ochroną zabytków, wskazano walory kulturowe i wartościowe tereny oraz obiekty dziedzictwa kulturowego. Jako podstawowe problemy związane z dziedzictwem kulturowym i obiektami zabytkowymi wskazano zły stan techniczny wielu zabytków oraz niewielki udział terenów chronionych w ogólnej powierzchni województwa.

W strefie przestrzennej celem szczegółowym jest „rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej”. Realizacji tego celu służy m.in. priorytet 6: *Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)*. Zadanie to zakłada wzrost konkurencyjności dolnośląskiej oferty turystycznej oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa przeszłości dla podniesienia atrakcyjności regionu na rynku krajowym i międzynarodowym.

Działania prowadzone w ramach priorytetu 6 mają być skoncentrowane na wspieraniu najważniejszych regionalnych produktów turystycznych. Jednym z produktów turystycznych jest *Turystyka kulturowa*. W tym zakresie za czynniki obniżające

atrakcyjność regionu uznano zły stan techniczny wielu obiektów zabytkowych, dlatego w ramach priorytetu wspierane są projekty, mające na celu poprawę stanu nieruchomości i ruchomych obiektów wpisanych do rejestru zabytków dotyczące: konserwacji, restauracji, renowacji, jak również adaptacji i zastosowania środków ochrony. Założono, że realizacja przedsięwzięć związanych z poprawą stanu obiektów dziedzictwa kulturowego przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu poprzez szersze dostosowanie zabytków do potrzeb ruchu turystycznego.

W produkcie *Turystyka kulturowa* preferowane są projekty:

- a) będące impulsem do podejmowania kolejnych przedsięwzięć (np. związanych z adaptacją i wykorzystaniem zabytków do pełnienia nowych funkcji mających pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy regionu), które przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy,
- b) przewidziane do realizacji na szlakach turystycznych o znaczeniu regionalnym,
- c) umożliwiające jak najszersze udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego.

3.5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego został uchwalony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/873/2002 z dnia 30 sierpnia 2002 r. Określa cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa, ustala priorytety polityki przestrzennej województwa i kierunki polityki przestrzennej dla obszarów problemowych.

Jako jeden z celów strategicznych rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego wyznaczono *ochronę dziedzictwa kulturowego - udostępnienie dziedzictwa kulturowego społeczeństwu i włączenie we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne*. Za konieczne uznano utrzymanie odrębności kulturowej i krajobrazowej regionu dolnośląskiego o historycznie ukształtowanej, wielonarodowościowej tożsamości, odtworzenie wartości obszarów o najcenniejszych walorach krajobrazu historycznego, rehabilitację historycznie ukształtowanych kultur narodowych regionu w sferze materialnej i duchowej. *Plan* zakłada pozyskiwanie nowych właścicieli dla zasobu zabytków rezydencjonalnych znajdujących się w gestii Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i dalszą prywatyzację pozostałych zasobów zabytkowych będących własnością Skarbu Państwa, przy zachowaniu ich wartości historycznej i kulturowej.

W strefie kulturowej opracowano *system ochrony dziedzictwa kulturowego* i wskazano następujące cele polityki przestrzennej:

1. tworzenie uwarunkowań przestrzennych sprzyjających utrwaleniu wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności,
2. ochrona, rewaloryzacja oraz udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego,
3. wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego oraz promocji województwa dolnośląskiego.

Ustanowiono zasady realizacji celów polityki przestrzennej *systemu ochrony dziedzictwa kulturowego*, do których zalicza się:

- kompleksowość działań ochronnych i rewaloryzacyjnych,
- wprowadzanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego,
- łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego,
- promowanie regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

W strefie tej zaplanowano kierunki działań polityki przestrzennej, m.in.:

1. Wspieranie działań służących poprawie stanu obiektów zabytkowych poprzez:
 - a) kompleksową rewaloryzację obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich,
 - b) ustanawianie nowych form ochrony poprzez tworzenie parków i rezerwatów kulturowych,
 - c) prowadzenie działań rewaloryzacyjnych pod kątem tworzenia atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturotwórczym, społecznym i gospodarczym, niekolidujących z charakterem i pierwotną funkcją obiektów zabytkowych.
2. Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja historycznych układów przestrzennych poprzez:
 - a) opracowanie programów kompleksowej rewaloryzacji zespołów staromiejskich z zachowaniem wszelkich wymogów konserwatorskich oraz programów zagospodarowania tych obszarów, zapewniających im jednocześnie ochronę przed uciążliwościami ze strony działalności gospodarczej oraz zagrożeniami wynikającymi z oddziaływania układów komunikacyjnych,
 - b) eksponowanie i odtwarzanie dominant architektonicznych miejscowości, takich jak wieże kościołów, klasztorów, zamków, ratuszy nawiązując tym samym do dawnej tradycji charakterystycznej dla panoram śląskich miast,
 - c) podejmowanie działań rewaloryzacyjnych zespołów staromiejskich według priorytetów wynikających z wartości historyczno-artystycznych o znaczeniu europejskim oraz o znaczeniu lokalnym. Ponadto wskazano konieczność objęcia kompleksową rewaloryzacją zespołów urbanistycznych położonych m.in. na obszarach proponowanych parków i rezerwatów kulturowych.

3. Ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach artystycznych i krajobrazowych województwa poprzez ustalenie proponowanych form ochrony:
 - a) Strefa „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej – dla obszarów uznanych za szczególnie ważne jako materialne świadectwo historyczne, w których elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w prawie nienaruszonym stanie lub zostały tylko nieznacznie zniekształcone i stanowią harmonijną całość w krajobrazie lub jego dominantę.
 - b) Strefa „B” – częściowej ochrony konserwatorskiej – dla obszarów, w których elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stosunkowo dobrym stanie, a krajobraz zachował swój historyczny charakter i harmonię. Obszary objęte strefą podlegają rygorom konserwatorskim w zakresie utrzymania zasadniczych elementów struktury przestrzennej i utrzymania istniejącej substancji zabytkowej. Strefą „B” objęto m.in. założenie przestrzenne Stronia Śląskiego.
 - c) Strefa „W” – ochrony stanowisk archeologicznych – obejmująca stanowiska archeologiczne o własnej formie terenowej, takie jak grodziska, forty, ruiny, zamków, hałdy i szyby górnicze.
4. Utworzenie parków i rezerwatów kulturowych w celu ochrony, utrzymania i wyeksponowania unikatowych walorów krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych i architektonicznych województwa.
5. Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja obiektów i zespołów o najwyższej randze i szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej.
6. Ochrona, zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych.
7. Tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturotwórczym, społecznym i gospodarczym, których funkcjonowanie powinno sprzyjać utrzymaniu i wspomaganiu zasobów środowiska kulturowego.
8. Zagospodarowanie pasma Drogi Śródsudeckiej poprzez wykorzystanie i dostosowanie zasobów dziedzictwa kulturowego do funkcji turystyczno-rekreacyjnej.
9. Objęcie ochroną sudeckiej zabudowy o cechach regionalnych, ze szczególnym uwzględnieniem zabudowy powstałej pod wpływem kultury łużyckiej, poprzez opracowanie programów ratowania sudeckiego budownictwa regionalnego oraz zagospodarowanie obiektów nieposiadających właściciela.
10. Rewaloryzacja obszarów zabudowy przemysłowej oraz obiektów i urządzeń technicznych.

11. Przy zagospodarowaniu pozostałych obszarów zalecono kontynuowanie tradycji architektonicznych regionu w zakresie skali, formy, detalu, materiału nowowznoszonej zabudowy oraz wpisanie jej w historycznie ukształtowaną przestrzeń.

Kierunki polityki przestrzennej wyznaczono w ramach strefy gospodarczej, a także w strefie rozwoju turystyki i wypoczynku. Jedną ze stref rozwoju turystyki dla funkcji aktywno-krajoznawczej jest turystyka związana z obiektami i terenami przemysłowymi. Działaniami mającymi służyć temu zadaniu są:

- zwiększenie atrakcyjności obszarów i obiektów przemysłowych i poprzemysłowych poprzez umożliwienie wprowadzenia funkcji turystycznych oraz rewitalizację tych obszarów,
- ochrona i rewaloryzacja cennych obiektów i obszarów poprzemysłowych.

3.6. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2011

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2011 został przyjęty uchwałą Nr XII/125/07 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie zmiany uchwały Nr LX/912/2006 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 października 2006 r.

Zadaniem *Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego* jest:

1. Dofinansowanie prac konserwatorskich i zabezpieczenia zabytków poprzez:
 - a) Dofinansowanie prac konserwatorskich na drodze konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego. Priorytetami w przyznawaniu środków są:
 - w zakresie zabytków architektury i budownictwa prace zabezpieczające i remontowe przy obiektach znajdujących się w udokumentowanym złym stanie technicznym, zagrożonych postępującą destrukcją, w pierwszej kolejności budowli drewnianych,
 - w zakresie dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego konserwacja obiektów o udokumentowanym złym stanie zachowania, powstałych do schyłku wieku XVIII, w pierwszej kolejności zabytków sztuki średniowiecznej.
 - b) Dofinansowanie na drodze konkursu wykonania i funkcjonowania zabezpieczeń przeciwwłamaniowych i przeciwpożarowych w obiektach o cennym wystroju i wyposażeniu oraz w budowlach drewnianych.
2. Wspieranie rozwoju bazy i sieci muzealnej w regionie, przede wszystkim w zakresie powstania magazynów muzealnych, w tym archeologicznych.

3. Działania szkoleniowe i promocyjne, obejmujące:
 - a) Szkolenia dla radnych i urzędników samorządowych oraz właścicieli i użytkowników zabytków, zawierających informację o sposobie przygotowywania programów opieki nad zabytkami oraz o zakresie i możliwościach opieki i ochrony zabytków przez gminy i powiaty.
 - b) Wspieranie wydawnictw i publikacji multimedialnych o zabytkach regionu, zwłaszcza jako elementu oferty turystycznej.
 - c) Organizacja i udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa jako corocznej imprezy popularyzującej zabytki.
 - d) Stworzenie nagrody Marszałka Województwa dla najlepszego użytkownika zabytku.
 - e) Rozwinięcie programów nauczania regionalnego dla uczniów szkół stopnia podstawowego i gimnazjalnego.
4. Działania związane z parkami kulturowymi.
 - a) Stworzenie koncepcji sieci parków kulturowych, jako materiału inicjującego dyskusję nad ich utworzeniem przez lokalne samorządy.
 - b) Opracowanie przez Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne studiów określających granice parków kulturowych.
5. Stworzenie sieci tematycznych szlaków turystycznych: rowerowych, pieszych, wodnych i samochodowych szlaków uzupełniających obecną strukturę, m.in. szlaku architektury drewnianej, szlaku pereł architektury dolnośląskiej,
6. Ochrona dziedzictwa przeszłości w parkach krajobrazowych, której celem jest, aby w funkcjonujących parkach krajobrazowych zagadnienia związane z ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego były na równi ważne przy opracowywaniu planów ochrony, jak związane z ochroną walorów przyrodniczych.

Według dostępnych informacji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego nie zostały podjęte działania, mające na celu opracowanie programu opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego na kolejne lata.

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego opracował *Sprawozdanie z realizacji Programu opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego za lata 2007 i 2008*. Zostały w nim omówione źródła finansowania opieki nad zabytkami w województwie dolnośląskim w latach 2007-2008 z funduszy europejskich, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewody Dolnośląskiego, Samorządu Województwa. Wskazano na zrealizowane zadania dotyczące wspierania rozwoju bazy i sieci muzealnej w regionie, przede wszystkim w zakresie powstania magazynów muzealnych, w tym archeologicznych, działania szkoleniowe i promocyjne, utworzone parki kulturowe oraz tematyczne szlaki turystyczne, postulowanych pomnikach historii i parkach krajobrazowych.

W dokumencie sprawozdania wskazano następujące zadania zrealizowane dla obiektów, znajdujących się na terenie Gminy Milicz, w ramach dotacji przyznanych na prace konserwatorskie i renowacyjne w 2008 r.:

- Przygotowanie dokumentacji projektu na zabezpieczenie obiektu przed dalszą degradacją – Ruiny Zamku w Miliczu (otrzymana przez Powiat Milicki),
- Przygotowanie dokumentacji dotyczącej rekonstrukcji i odbudowy wiatraka „Koźlak” we wsi Duchowo (otrzymana przez Gminę Milicz).

3.7. Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego wraz z Aktualizacją

Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego został przyjęty uchwałą Nr XXXVII/452/2005 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 stycznia 2005 r. Aktualizacja Programu Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego została przyjęta uchwałą Nr 2696/III/09 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 kwietnia 2009 r.

W *Programie* najważniejszą pozycję wśród turystycznych walorów krajoznawczych o charakterze kulturowym zajmują zabytki architektury i budownictwa. Turystyczna waloryzacja zabytków wyłoniła listę najcenniejszych obiektów zabytkowych województwa.

Pojedyncze obiekty zabytkowej architektury tworzą duży zbiór walorów kulturowych, wśród których wyróżniono Wrocławski rynek wraz z Ostrowem Tumskim, Panoramą Raławicką oraz ogrodem zoologicznym. Do najcenniejszych obiektów architektury sakralnej w województwie zaliczono Świątynię Wang, Kościół Pokoju w Jaworze (UNESCO) i Kaplicę Czaszek w Czermej. Za najważniejsze pamiątki architektury przemysłowej uznano m.in.: kopalnię złota w Złotoryi, kompleks sztolni „Osówka” oraz Hutę Szkła Kryształowego „Violetta” w Stroniu Śląskim. Do pereł minionych epok zaklasyfikowano również liczne zamki i pałace w miejscowościach: Kliczków, Książ, Bolków, Sucha i Chojnik.

Ciekawostką kulturowo-przyrodniczą jest rezerwat ornitologiczny w okolicy miejscowości Milicz „Stawy Milickie”, będący największym i jednym z najstarszych kompleksów stawów w Europie. Tradycja hodowli ryb na tych terenach była zapoczątkowana przez cystersów w XIII w.

Warunkiem zainteresowania turystycznego zabytkami archeologicznymi jest ich odpowiednie wyeksponowanie w terenie i przystosowanie dla potrzeb zwiedzających. Dotyczy to przede wszystkim stanowisk archeologicznych o własnej, czytelnej formie

krajobrazowej.

Analiza grup walorów województwa dolnośląskiego pozwala stwierdzić, że m.in.:

- liczne tereny i obiekty zabytkowe dają możliwość tworzenia i eksploataowania szlaków krajoznawczych,
- istnieje możliwość tworzenia szlaków historycznych, edukacyjnych wykorzystujących lokalizację rzadkich miejsc ważniejszych bitew oraz martyrologii z okresu II wojny światowej.

Zwiększenie atrakcyjności zabytków ma odbywać się m.in. poprzez ożywienie zabytków cyklicznymi imprezami, odpowiednią infrastrukturą i kalendarzem imprez. Jednym z atutów, godnym zauważenia jest tzw. Droga Śródsudecka prowadząca przez najbardziej atrakcyjne turystycznie i krajobrazowo pasma Sudetów. Pełni ona ważną funkcję dla przeprowadzenia ruchu typowo turystycznego przez obszar górski Sudety.

Mocnymi stronami rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku są wysokie walory kulturowe łączące dorobek kultur: polskiej, czeskiej, austriackiej i niemieckiej oraz rozbudowana baza turystyczna, zwłaszcza w rejonach górskich i uzdrowiskowych. Program wskazuje także słabe strony rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku, do których należą m.in.: zły stan zabytków oraz brak sprawnego regionalnego i lokalnego systemu informacji turystycznej.

3.8. Plan Rozwoju Lokalnego powiatu milickiego

Plan Rozwoju Lokalnego został przyjęty przez Radę Powiatu Milickiego uchwałą Nr XXXIV/ 336 /2006 Rady Powiatu w Miliczu z dnia 27 października 2006 r.

Jednym z ważniejszych celów *Planu Rozwoju Lokalnego* jest rozwój infrastruktury oraz promocja szeroko rozumianej turystyki oraz kultury. Wskazano, iż powiat milicki posiada dogodne warunki przyrodnicze oraz bogatą historię, która sprzyja rozwojowi turystyki i rekreacji. Odpowiednie wykorzystanie tych wartości może przynieść wymierne korzyści mieszkańcom powiatu. Ze względu na znaczne koszty, których wymaga rozwój i promowanie turystyki powiatu, ten proces przebiega powoli.

Pierwszym krokiem zmierzającym do poprawy sytuacji gospodarczej powiatu milickiego powinno być opracowanie i rozreklamowanie produktów turystycznych za pośrednictwem mediów.

Jednymi z gotowych produktów oferowanych w powiecie Milickim są:

1. Dni Karpia Milickiego,

2. Region Doliny Baryczy z licznymi szlakami rowerowymi i pieszymi:

- Szlak czerwony zamkowy - łączy ze sobą stawy milickie, zamek żmigrodzki, miejsce po zamku w Sułowie, zamek myśliwski na Wzgórzu Joanny oraz w pobliżu zamku w Miliczu.
- Szlak niebieski „Archeologiczny” - długi szlak prowadzący przez najatrakcyjniejsze obiekty archeologiczne w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego

Potencjalnymi czynnikami mogącymi wpłynąć na rozwój turystyczny powiatu Milickiego, są cenne obiekty zabytkowe m.in.: drewniany kościół w Trzebicku, wiatrak w Duchowie, zespół pałacowy wraz z parkiem angielskim w Miliczu, ruiny zamku w Miliczu, wieża Odyniec – Wzgórze Joanny oraz kościół „Łaski” w Miliczu – obecnie pod wezwaniem św. Andrzeja Boboli. Dodatkowym atutem powiatu jest jego położenie w pobliżu Wrocławia.

Do słabych stron powiatu zaliczyć można niewielką liczbę organizacji prowadzących działania na rzecz promocji regionu, skromne zaplecze turystyczne w postaci miejsc noclegowych oraz punktów gastronomicznych, jak i niewystarczające nakłady finansowe na turystykę i kulturę.

Priorytetowymi zadaniami mającymi na celu uatrakcyjnienie oferty turystycznej opisanymi w Planie rozwoju lokalnego powiatu Milickiego są:

- wykreowanie powiatu jako ośrodka usług turystycznych i kulturowych,
- rozwój bazy wypoczynkowo-rekreacyjnej,
- organizacja punktu informacji turystycznej.

3.9. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Milicz

Wizja Gminy zaproponowana w *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Milicz*, przyjętej uchwałą nr XIX/162/04 Rady Gminy Milicz z dnia 15 lipca 2004 r. brzmi: „Gmina Milicz przyjazna mieszkańcom i środowisku”. Władze gminy obrały sobie za cel rozwój gminy na polu gospodarczym, socjalnym oraz turystyczno-kulturalnym z uwzględnieniem ochrony i poszanowania środowiska przyrodniczego.

W *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Milicz* zwrócono szczególną uwagę na ochronę i promocję dóbr kultury. Na terenie Gminy Milicz znajduje się wiele obiektów zabytkowych, które po renowacji i odbudowie mogą się stać wizytówkami gminy. W celu przyspieszenia remontu cennych zabytków gmina będzie się starała o środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej, uprzednio przygotowując program rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Do najistotniejszych zadań opisanych w *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Milicz* dotyczących dóbr kultury zaliczono:

1. Opracowanie programu rewitalizacji obiektów zabytkowych w gminie
2. Renowację dóbr kultury m.in.:
 - park przy pałacu w Miliczu,
 - ruiny zamku,
 - neoklasycystyczny pałac Maltzanów,
 - obiekty sakralne,
 - zespoły pałacowe i parkowe,
 - wiatrak w Duchowie,
 - kontynuacja remontu starówki,
3. Ochronę dziedzictwa kulturowego.

3.10. Lokalny Program Rewitalizacji miasta Milicza na lata 2007-2013

Lokalny Program Rewitalizacji miasta Milicza na lata 2007-2013, wielokrotnie nowelizowany, został przyjęty uchwałą Nr XX/82/2012 Rady Miejskiej w Miliczu z dnia 2 lutego 2012 r.

Założono podniesienie potencjału Milicza oraz redukcję niekorzystnych zjawisk społecznych poprzez działania ukierunkowane na zwiększenie atrakcyjności turystycznej miasta (cel 1). Działania zaplanowane w *Lokalnym Programie Rewitalizacji miasta Milicza* dotyczą prac modernizacyjnych infrastruktury miejskiej oraz działania prospołeczne polegające na edukacji, rozwoju kultury, zapewnieniu bezpieczeństwa, przeciwdziałaniu bezrobociu i przestępczości. W ramach realizacji tego celu przewidziano:

- wsparcie 25 projektów dotyczących remontów kamienic znajdujących się w centrum Milicza,
- rewitalizację Rynku Milickiego w celu przywrócenia reprezentacyjnej funkcji,
- zagospodarowanie i uporządkowanie obszarów zielonych, remontem dwóch parkingów w pobliżu Kościoła Łaski.

Wymienione inwestycje mają za zadanie uatrakcyjnić miasto pod względem turystyczno-kulturowym za pośrednictwem podniesienia estetyki atrakcyjnych turystycznie miejsc Milicza. Dzięki inwestycjom Milicki Rynek powinien stać się przyjemnym i bezpiecznym miejscem. Zrealizowanie wszystkich powyżej wymienionych zadań wpłynie pozytywnie na rozwój turystycznej funkcji miasta, co powinno spowodować spadek bezrobocia.

W ramach poprawy jakości życia mieszkańców poprzez inwestycje ukierunkowane

na wzrost estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych i zasobów mieszkaniowych oraz funkcjonalności instytucji o kluczowym znaczeniu dla społeczności lokalnej (cel 2.) zaplanowano przede wszystkim działania mających na celu remonty zabudowy. Ze względu na to, że większa część zabudowań Milicza pochodzi z okresu od końca XIX w. do 1939 r. jest często w złym stanie technicznym i wymaga natychmiastowej interwencji remontowej.

4. Ogólna charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Gminy Milicz

Gród milicki, jako Miliche, wymieniany jest po raz pierwszy w bulli papieża Innocentego II z 1136 r. W 1155 r. istniała tu kasztelania. Dekret biskupi z 1223 r. określa gród jako siedzibę parafii, której proboszczem był Prawota. Pozostałości pierwotnego grodu istnieją do dziś, po północnej stronie Baryczy. W 1358 r. miasto wraz z kasztelanią sprzedano księciu Konradowi I Oleśnickiemu. Za panowania tej dynastii wybudowany został zamek, który otoczono później fosą².

Ostatni z Piastów oleśnickich zmarł w 1492 r. w wyniku czego miasto z warownią przeszło we władanie króla Czech - Władysława Jagiellończyka, który przekazał je Zygmuntowi Kurzbachowi. Jego synowie podzielili między siebie Dolinę Baryczy - w ten sposób utworzono baronat milicki i żmigrodzki. Ród Kurzbachów rządził do 1590 r., kiedy to ostatnia z rodu - Ewa Popelia, wyszła za barona Joachima III Maltzana. Maltzanowie wzniesli pałac klasycystyczny (1790-99), założyli pierwszy na Śląsku park w stylu angielskim (50 ha), zbudowali dwa kościoły - Łaski (1709) i św. Anny (1807). Dziełem tej rodziny były próby uprzemysłowienia miasta i regionu: manufaktury bawełny i wełny, zakład sukienniczy i przędzalnie. W połowie XIX w. miasto posiadało już nowy ratusz, sieć wodociągową i rozpoczętą budowę kanalizacji. W 1875 r. uzyskano połączenie kolejowe z Oleśnicą, Wrocławiem i Krotoszynem. Niecałe 20 lat później kolej wąskotorowa połączyła Milicz ze Żmigrodem, Prusicami, Sułowem, Trzebnicą i Wrocławiem³.

Tuż przed wybuchem I wojny ludność miasta liczyła około 3780 mieszkańców. Duży wpływ na historię miasta i regionu wywarła rodzina Kurzbachów, którzy po cystersach kontynuowali gospodarkę opartą w dużym stopniu na hodowli karpia – pożądanego w częstych okresach postów. Kurzbachowie sprowadzili osadników ze Szwabii, lokowali nowe wsie, karczowali lasy, budowali tamy, śluzy i groble. Liczne inwestycje oraz zatargi o granice sprowadziły na tę rodzinę kłopoty finansowe. Wilhelm

² Oficjalny serwis Gminy Milicz, www.milicz.pl

³ Tamże

Kurzbach musiał utrzymywać stacjonujący w Miliczu 400-osobowy oddział wojska. Następca Wilhelma - Zygmunt II Kurzbach popadał w zatargi z okolicznymi książętami. Jego polityka doprowadziła do uznania Milicza za graniczny gród obronny. Zygmunt II zginął w 1579 r. pozostawiając po sobie dług 143 tysięcy talarów. Śmierć Henryka II w 1590 r. otworzyła epokę panowania Maltzanów. Joachim III spłacił długi sprzedając część majątku z Sułowem.

Trwająca w latach 1618-1648 wojna poczyniła na Śląsku wielkie spustoszenie. W wyniku podziału między braci Maltzanów dominium milickie uległo rozpadowi na: mniejsze wolne państwo stanowe Cieszków, mniejsze wolne państwo stanowe Nowy Zamek (później Wierzchowice) i wolne państwo stanowe Milicz. W 1740 r. król Prus najechał na Śląsk, a Joachim Andrzej II Maltzan jako pierwszy złożył mu hołd. W 1745 r. w Miliczu powstał garnizon wojskowy. Wojny napoleońskie znacznie spustoszyły region i zubożyły Milicz. W 1809 r. zniesiono feudalną zależność miasta od hrabiów Maltzanów. Maltzanowie posiadali cenne kolekcje instrumentów lutniczych, zbiorów malarstwa francuskiego, flamandzkiego, niemieckiego, kolekcja zegarów, księgozbiór i jeden z największych w Europie zbiorów miedziorytów. Część eksponatów hrabina Elżbieta Maltzan zaczęła wywozić latem 1944 r.

Wieś **Duchowo** (niem. Duchawe) wzmiankowana była już od 1353 r. Najbardziej charakterystycznym i cennym obiektem świadczącym o długiej historii miejscowości jest ostatni w północnej części Dolnego Śląska drewniany wiatrak koźlak, który został wybudowany prawdopodobnie w 1677 r. Obiekt działał do 1956 r. W latach 60-tych częściowo spłonęły ściany szczytowe, które potem odbudowano. W latach 80-tych wiatrak przeszedł z rąk prywatnych na własność Gminy. Został wyremontowany w 2011 r. przy udziale środków zewnętrznych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 dla działania „Odnowa i rozwój wsi”. Obiekt został przekazany umową użyczenia Ośrodkowi Kultury w Miliczu. Kolejnym zachowanym obiektem jest budynek dawnej szkoły z 1862 r. Na południe od wsi znajduje się wzgórze Winniczka, na którym w XVIII w. istniały winnice. W miejscowości istnieją nagrobki dawnego cmentarza ewangelickiego⁴.

Wieś **Gądkowice** (niem. Gontkowitz) pierwszy raz wzmiankowana w 1350 r., gdy była własnością kapituły wrocławskiej, pobierającej tu dziesięcinę. Nazwa wsi z 1666 r. - Gundkowitz (Gungwitz lub Groß Gungwitz – k. XVIII-do poł. XIX w.) - pochodzi od imienia Gądek. Od połowy XVI w. trwała eksploatacja barci leśnych. Od II. połowy XVIII wieku do II wojny światowej wieś należała do ordynacji milickiej w posiadaniu Maltzanów. W 1755 r. ordynat milicki Joachim Andrzej von Maltzan polecił przekształcić część swojego pałacu

⁴ Plan odnowy miejscowości Duchowo położonej w gminie miejsko-wiejskiej Milicz na Dolnym Śląsku na lata 2008-2015

na kościół ewangelicki. Został on poświęcony w 1756 r. 3 lutego 1937 r. nazwę wsi zmieniono z Gontkowitz na Schönkirch. W latach 1945-48 wieś nosiła nazwę Kalinka, prawdopodobnie nadaną przez oddziały armii radzieckiej. Do 1977 r. wieś była siedzibą gminy.

Pierwsza wzmianka nazwy **Podstolice** datowana jest na 1364 r., kiedy to decyzją sędziego milickiego Naczesz Podstolic został pozbawiony praw do dóbr Klein-Prottsch (małe Pracze). Ród Podstolic, z biegiem czasu o zmienionym nieco nazwisku Postolic, władał majątkiem już o nazwie Postolin od XVI do końca XVIII w. Do połowy XIX w. majątek ten był łączony i znowu dzielony pomiędzy różnych właścicieli. W 1826 r. majątek nabył Rudolf von Salich. Dał on początek panowania tego rodu na dobrach postolińskich aż do końca II wojny światowej. W tym okresie wykonano meliorację, zmodernizowano system gospodarki wodnej, co umożliwiło zbudowanie młyna, tartaku karmińskiego, założenie w 1875 r. od podstaw słynnego na początku XX wieku parku postolińskiego i szklarni. Wybudowano nowy pałac w Postolinie, rozbudowano folwark i wykonano wiele innych inwestycji. Na wzgórzu Joanny wybudowano pałacyk myśliwski, słynny wśród wrocławskich artystów, gdzie każdy artysta na pamiątkę swojego pobytu zostawiał swoje dzieło. Wzrost prestiżu majątku zmusił właścicieli do wybudowania w 1893 r. zboru ewangelickiego (dzisiejszy kościół rzymsko-katolicki pod wezwaniem Chrystusa Króla) i plebani, jak również gminnej szkoły ewangelickiej. W 1894 r. uruchomiono kolejkę wąskotorową biegnącą przez ziemie majątku Postolin, wpłynęło znacznie na jego rozwój. Rozkwitu majątku nie zakłócił wybuch II wojny światowej. W 1936 r. Postolin wraz z majątkiem i Karminem liczył 321 mieszkańców. Ostatnim właścicielem majątku był Henryk von Salich. Przymusowa ewakuacja ludności w styczniu 1945 r. spowodowała przesiedlenie ok. 40.000 mieszkańców powiatu milickiego do powiatów Boma i Rochlitz w okolicy Sachsem. W ramach akcji „Wisła”, kroniki notują osiedlenie na ziemi milickiej w latach 1947-1948 łącznie 443 rodzin łemków oraz 24 rodziny pochodzenia ukraińskiego⁵.

Sułów położony jest nad rzeką Barycz na terenie Stawów Milickich. Koło wsi znajduje się wyspa z fundamentami zamku myśliwskiego wybudowanego przez Piastów oleśnickich znanego od 1351 r., a zniszczonego w 1500 r. przez wyprawę wrocławskich mieszczan. Pierwsze wzmianki o miejscowości Sułów pojawiały się w 1351 r. Nazwa miejscowości pochodzi prawdopodobnie od słowiańskich słów oznaczających ostrów, nizinę. Sułów często zmieniał właścicieli. Byli wśród nich: biskup wrocławski Tomasz I, książęta oleśnicy, baronowie Kurzbachowie, Maltzanowie. Joachim III Maltzan sprzedał Sułów rodzinie von Dohna. Właśnie za czasów tych właścicieli miejscowość przeżywała swój rozkwit i określano je mianem „miasta szewców”, którego rozwojowi sprzyjało

⁵ Plan odnowy miejscowości: Postolin, Karminek, Kazuby i Tomaszków wchodzących w skład sołectwa Postolin na lata 2008-2013

położenie przy szlaku handlowym. Miejscowość bardzo ucierpiała podczas wojny 30-letniej. Rok 1654 przyniósł podniesienie dominium do rangi „mniejszego rolnego państwa stanowego „Sułów”. Podstawę tutejszej gospodarki stanowiło rolnictwo, leśnictwo, hodowla ryb i piwowarstwo. W okresie międzywojennym Sułów połączony był z Miliczem i Żmigrodem kolejką wąskotorową. W miejscowości istniały dwie parafie: katolicka i ewangelicka, urząd rentowy hrabiów Schweinitz, urząd leśny, poczta, cechy rzemiosła, apteka, kasa pożyczkowa, inspekcja szkolna i hotel. Funkcjonowały także: tartak, młyn, zakład kamieniarski, cegielnia, wytwórnia wyrobów ceramicznych, warsztat maszyn rolniczych. Po przyłączeniu Polski do Śląska Sułów stracił prawa miejskie. Sułów zachował układ typowy dla dawnego miasta pozbawionego fortyfikacji z rynkiem i czterema ulicami wychodzącymi z naroży. We wsi znajduje się pałac zbudowany u schyłku XVII w. w stylu barokowym, przebudowany w XVIII w. w stylu rokokowym, odnowiony w latach 60. XX w. We wsi znajdują się dwa kościoły zbudowane z muru pruskiego: poewangelicki kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej zbudowany w latach 1765-1767, pełniący obecnie funkcje kościoła pomocniczego oraz kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła wybudowany w latach 1731-1734. W latach 1775-1945 Sułów miał prawa miejskie. W latach 1945-1954 i 1973-1977 miejscowość była siedzibą gminy Sułów⁶.

Wielgie Milickie przed II wojną światową nosiły niem. nazwę Wielgy, zmienioną w 1936 na Weidendorf. Wieś należała wówczas administracyjnie do okręgu Groß Wartenberg (Syców), niekiedy do dziś więc jest nazywana Wielgie Sycowskie

Pierwsze wzmianki o **Słacznie** pochodzą z połowy XIV wieku. Nazwa wsi została zapisana w 1451 r. (jako Slanczno). Miejscowość znajdowała się w granicach dawnej ordynacji sułowskiej. Łącznie z folwarkiem była częścią probostwa przy katedrze wrocławskiej. W Słacznie znajdowała się siedziba parafii, którą w 1599 r. przeniesiono do Sułowa. W miejscowości zachował się średniowieczny układ owalnicy (budowana wokół okrągłego placu o zwartej zabudowie tworząca zamknięty pierścień ze stawami wspólnymi dla wszystkich mieszkańców). Na zachód od Słaczna znaleziono ślady dawnych osad: kultury łużyckiej i prapolskiej z wczesnego średniowiecza, łużyckiej oraz przedłużyckiej. We wsi znajduje się kaplica św. Józefa zbudowana w 1808 r., która, według podania, została postawiona na miejscu drewnianego kościoła założonego przez św. Wojciecha⁷.

⁶ Plan odnowy miejscowości Sułów

⁷ Plan odnowy miejscowości Słaczno położonej w gminie miejsko-wiejskiej Milicz na Dolnym Śląsku na lata 2008-2015

4.1. Obiekty nieruchome objęte ochroną prawną

Formami ochrony prawnej zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

4.1.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego jest prowadzony przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu (Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków, ul. Władysława Łokietka 11, Wrocław).

W rejestrze zabytków nieruchomych województwa dolnośląskiego znajduje się 49 obiektów z terenu gminy Milicz. Zestawienie obiektów zostało przedstawione w tabeli nr 1.

Tabela nr 1: Zestawienie obiektów nieruchomych z terenu gminy Milicz wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego

L.p.	Obiekt	Numer rejestru zabytków wojew. dolnośląskiego	Data wpisu	Adres obiektu
1	Miasto	A/1851/386	25.11.1956	Milicz
2	Kościół par. św. Michała Archanioła	A/1325/1167	21.02.1964	Milicz, ul. Kościelna
3	Kościół par. św. Anny, d. kaplica	A/1601	18.02.2010	Milicz, ul. Łowiecka 1
4	Kościół ewangelicki, ob. par. p.w. św. Andrzeja Boboli	A/1326/1542	25.02.1966	Milicz
5	Zamek (ruina)	A/2437/878	19.06.1961	Milicz
6	Pałac Maltzanów z domem zajezdnym	A/2438/216	31.05.1950	Milicz
7	Park pałacowy	A/2439/183	31.05.1950	Milicz
8	Dom mieszkalny	A/2448/1544	25.02.1966	Milicz ul. Wrocławska 2
9	Wiatrak	A/2447/1165	02.12.1964	Duchowo
10	Kościół par. św. Antoniego, d. ewangelicki	A/1093	01.12.2008	Gądkowice 33
11	Cmentarz poewangelicki	A/2466/513/W	26.09.1983	Grabownica
12	Prepozytura cysterska, ob. dom mieszkalny	A/2467/675/W	12.02.1993	Grabownica 3
13	Dwór	A/2445/614/W	1987.06.12	Karmin

L.p.	Obiekt	Numer rejestru zabytków wojew. dolnośląskiego	Data wpisu	Adres obiektu
14	Oficyna	77/A/02/1-7	30.01.2002	Karmin 16
15	Dom mieszkalny	77/A/02/1-7	30.01.2002	Karmin 17
16	Dom mieszkalny z ogrodem użytkowym	13/A	27.03.2000	Karmin 112 (d.18)
17	Spichlerz	77/A/02/1-7	30.01.2002	Karmin 115
18	Wozownia	77/A/02/1-7	30.01.2002	Karmin 116
19	Stajnie	77/A/02/1-7	30.01.2002	Karmin 118
20	Obora	77/A/02/1-7	30.01.2002	Karmin 119
21	Stodoła	77/A/02/1-7	30.01.2002	Karmin 120
22	Park podworski	A/2443/630/W	20.04.1990	Karmin
23	Dwór (ruina)	613/W	11.06.1987	Kolęda 2
24	Dwór	A/2440/1545	25.02.1966	Miłosławice 6
25	Kościół fil. Chrystusa Króla, d. ewangelicki	A/1017	31.07.2007	Postolin 9
26	Park pałacowy	14/A	27.03.2000	Postolin
27	Spichlerz z młynem	A/3154/718/W	23.11.1995	Sławoszowce, ul. Kolejowa 24
28	Historyczny układ urbanistyczny	A/1843/398/W	30.09.1978	Sułów
29	Kościół par. św. Piotra i Pawła	A/1327/1547	25.02.1966	Sułów, ul. Kościelna
30	Kościół fil. MB Częstochowskiej	A/1328/1548	25.02.1966	Sułów, ul. Ogrodowa/ Parkowa/ Dąbrowskiego
31	Pałac	A/2441/1169	02.12.1964	Sułów, ul. Zamkowa 5
32	Park pałacowy	A/2442/554/W	15.10.1984	Sułów
33	Spichlerz	A/2449/1549	25.02.1966	Sułów, ul. Zamkowa 3
34	Budynek gospodarczy przy spichlerzu, ob. mieszkalny	A/3858/1550	25.02.1966	Sułów, ul. Żmigrodzka 10
35	Dom mieszkalny	A/3152/381/W	02.12.1976	Sułów, Rynek 11
	Zagroda, ob. zespół letniskowy:	59/A/01/1-5	22.10.2001	Wielgie Milickie 1
36	Dom mieszkalny I			
37	Dom mieszkalny II			
38	Stajnia i obora			
39	Chlewnia i kurnik			
40	Stodoła			

L.p.	Obiekt	Numer rejestru zabytków wojew. dolnośląskiego	Data wpisu	Adres obiektu
	Zespół pałacowy	A/2446/680/W	05.04.1993	Wodników Górny
41	Pałac, ob. ośrodek wczasowy			
42	Park podworski			
43	Pałac	A/2471/612/W	11.06.1987	Wziąchowo Małe 13f
	Zespół folwarczny:	24/A/00/1-6	30.06.2000	Wziąchowo Małe
44	Relikty ogrodzenia			
45	Park pałacowy i d. ogród ozdobny			
46	Cmentarz rodowy i mauzoleum rodziny von Heydebrand			
47	Zespół dworsko-folwarczny	A/2470/641/W	30.04.1990	Wziąchowo Wielkie
48	Dwór, ob. pensjonat „Dworek Pod Herbem”	A/2450/1553	25.02.1966	Wziąchowo Wielkie 35
49	Park pałacowy	A/2470/641/W	30.04.1990	Wziąchowo Wielkie

4.1.2. Obiekty uznane za pomniki historii i parki kulturowe

Na terenie Gminy Milicz nie znajdują się obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, jak również uznanych przez Prezydenta RP za pomnik historii. Na obszarze gminy nie ustanowiono parku kulturowego.

4.1.3. Ochrona ustalona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wyróżniono tereny podlegające ochronie prawnej w zakresie środowiska kulturowego: obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, strefę „A” ochrony konserwatorskiej, strefę „B” ochrony konserwatorskiej, strefę „K” ochrony krajobrazu, dominanty architektoniczne, zabytkowe parki, zabytkowe aleje i szpalery, stanowiska archeologiczne, strefę „W” ochrony archeologicznej oraz strefę „OW” obserwacji archeologicznej.

Strefą **ściślej ochrony konserwatorskiej „A”** objęte są:

1. historyczne centrum Milicza, tzw. Stare Miasto,
2. zespół pałacu i zabudowań pomocniczych oraz ruiny zamku / wszystkie obiekty położone w parku w Miliczu,
3. zespół Kościoła Pokoju p.w. Św. Andrzeja w Miliczu,

4. rynek wraz z zabudową przyrynkową oraz założenie pałacowo-parkowe w Sułowie.

Dla terenów, położonych w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej „A” obowiązują następujące ustalenia:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego, tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni,
- konserwacja zachowanych elementów zabytkowych,
- odtwarzanie zniszczonych, istotnych dla układu przestrzennego elementów,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów, otworów okiennych i drzwiowych oraz nawiązaniem form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej,
- usunięcie elementów zniekształcających historyczne założenie oraz elementów dysharmonizujących,
- podtrzymanie funkcji historycznie utrwalonych,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołu i jego poszczególnych obiektów przez nawiązanie do programu historycznego,
- zakaz wykorzystania poddaszy na cele mieszkalne,
- zakaz przepruwania połączeń dachowych lukarnami, facjatami, oknami połaciowymi,
- konsultowanie oraz uzyskanie uzgodnienia Służby Ochrony Zabytków w stosunku do wszelkich zmian formy własności i podziałów nieruchomości, zmian funkcji oraz przebudowy, rozbudowy i remontów wszystkich obiektów znajdujących się w strefie, a także uzgodnienie wszelkich zamierzeń inwestycyjnych na terenie strefy.

Strefą **ochrony konserwatorskiej „B”** objęte są:

1. obszar parku pałacowego oraz tereny położone na południe od strefy „A”. Szczególnej ochronie podlegać powinien park pałacowy oraz układ urbanistyczny i obiekty architektury w zespole zamkniętym ulicami: Armii Krajowej, Kościuszki, Powstańców Wielkopolskich i Trzebnicką- Pl. Ks. Eugeniusza Waresiaka,
2. obszary wyznaczone w miejscowości Miłochowice (Pogórzyno),
3. część historycznego Sułowa wraz z obydwooma kościołami i cmentarzami nieobjęta strefą „A”,
4. kilkanaście obszarów nieurządzonej zieleni, obszary za terenem parku krajobrazowego oraz terenu z zabudową w miejscowości Ruda Milicka,
5. dwa obszary we wsi Gądkowice,
6. część wsi Miłosławice,
7. elementy historycznego układu przestrzennego w miejscowościach:

- Duchowo,
- Niesułowice,
- Gogołowice,
- Stawiec,
- Przysiółek Kąty.

Dla terenów położonych w strefie ochrony konserwatorskiej „B” obowiązują następujące ustalenia:

- zachowanie oraz eksponowanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania i układu przestrzennego,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach zabytkowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektu,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie rozplanowania, skali i bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej,
- usunięcie lub odpowiednia przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- zaznaczanie śladów nieistniejących fragmentów historycznej kompozycji przestrzennej,
- konsultowanie oraz uzyskanie uzgodnienia Służby Ochrony Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych w zakresie: przebudowy i rozbudowy, a także zmiany funkcji obiektów posiadających wysokie wartości kulturowe, budowy nowych obiektów kubaturowych, zmian historycznie ukształtowanych wnętrz urbanistycznych oraz prowadzenia wszelkich prac ziemnych.

Strefą **ochrony krajobrazu „K”** objęte są:

1. tereny doliny Baryczy oraz obszar stref konserwatorskich „A” i „B”, teren naturalnego krajobrazu integralnie związanego z zabytkowym zespołem pałacowo-parkowym w Miliczu,
2. „Szwedzka Górka” w Sułowie,
3. teren rzeki Prądni oraz obszary w granicach parku krajobrazowego w Rudzie Milickiej,
4. obszary w obrębach: Wszewilki, Sławoszowice, Stawiec,
5. fragment historycznego układu przestrzennego wsi Wałkowa.

Dla terenów położonych w strefie ochrony krajobrazu „K” obowiązują następujące ustalenia:

- restauracja lub częściowe odtwarzanie zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego,
- konserwacja krajobrazu przyrodniczego związanego przestrzennie z historycznym

- założeniem urbanistycznym,
- likwidacja elementów dysharmonizujących,
 - rekultywacja zniszczonych fragmentów strefy,
 - wprowadzanie nowych elementów krajobrazowych podnoszących estetyczne wartości tych terenów i podkreślających ich związek przestrzenny z historycznym założeniem urbanistycznym,
 - zwiększanie i wprowadzanie nowych funkcji ogólnospołecznych pod warunkiem należytego zabezpieczenia wartości tych terenów przed zniszczeniem lub zniekształceniem, przede wszystkim w odniesieniu do terenów mających charakter pomników historii.

Strefą **ochrony ekspozycji „E”**, objęto:

1. ciąg ekspozycyjny w Miliczu ciągnący się wzdłuż południowego brzegu Baryczy w części wschodniej miasta a ograniczony od wschodu nasypem kolejowym,
2. panoramę wsi rozciągającą się z drogi gminnej Kaszowo – Postolin,
3. ekspozycja miejscowości Świątoszyn oparta o lasy i wzgórze,
4. teren wokół zabytkowych zespołów zabudowy folwarcznej w obrębach Sławoszowice, Duchowo, Ruda Milicka, Niesułowice, Wałkowa,
5. teren wokół zabytkowych zespołów zabudowy folwarcznej w obrębach : Godnowa, Wszewilki, Stawiec, Gogołowice, Świątoszyn,
6. ekspozycja grodziska w obrębach Wszewilki, Sławoszowice, Stawiec, Milicz.

Dla terenów położonych w strefie ochrony ekspozycji „E” obowiązują następujące ustalenia:

- forma dachu dwuspadowa o nachyleniu połaci dachowych 35°-45° o pokryciu ceramicznym,
- ograniczenie wysokości nowo wznoszonych obiektów mieszkalnych do dwóch kondygnacji naziemnych, w tym poddasze użytkowe w dachu stromym.

Ponadto w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dla miasta i miejscowości z terenu gminy Milicz ustanowiono, że dla **obiektów posiadających wysokie wartości kulturowe**, tj. zabytków objętych wojewódzką ewidencją zabytków, wszelkie prace budowlane oraz zmiana funkcji wymagają uzgodnienia Konserwatora Zabytków.

4.1.4. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Jednym z obowiązków nałożonych przez ustawę na gminy jest: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy

kształtowaniu środowiska”. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w artykule 22 (pkt. 4)) *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy”.

Zestawienie zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków zostało przedstawione w załączniku nr 1.

4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt. 3) *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywieżenia zabytku za granicę albo wywieżenia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*).

4.3. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt. 4) *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Na terenie Gminy Milicz znajdują się następujące stanowiska archeologiczne⁸:

1. nr 4/25/71-31 AZP w obrębie Milicz,

⁸ Sporządzono na podstawie spisów zabytków archeologicznych zamieszczonych w aktualnych miejscowych planach zagospodarowania ujętych w bibliografii.

2. nr 5/26/ 71-31 AZPw obrębie Milicz,
3. nr 16/37/71-31 AZP w obrębie Milicz,
4. nr 35/14/71-31 AZP w obrębie Milicz,
5. nr 1/1/71-30 AZP w obrębie Kaszowo,
6. nr 2/3/71-30 AZP w obrębie Miłochowice,
7. nr 3/4/71-30 AZP w obrębie Miłochowice,
8. nr 20 w obrębie Kaszowo,
9. nr 19 w obrębie Kaszowo,
10. bez numeru w obrębie Kaszowo,
11. nr 3/107 AZP w Godnowie,
12. nr 7/114 AZP w Godnowie,
13. nr 8/108 AZP w Godnowie,
14. nr 6/15 AZP w Godnowie,
15. nr 9/109 AZP w Godnowie,
16. nr 10/110 AZP w Godnowie,
17. nr 11/111 AZP w Godnowie,
18. nr 12/112 AZP w Godnowie,
19. nr 13/115 AZP w Godnowie,
20. nr 14/116 AZP w Godnowie,
21. nr 15/117 AZP w Godnowie,
22. nr 16/118 AZP w Godnowie,
23. nr 17/119 AZP w Godnowie,
24. nr 5/113 AZP w Godnowie,
25. nr 12-12/72-30 AZP w Kaszewie,
26. nr 13-13/72-30 AZP w Kaszewie,
27. nr 14-14/72-30 AZP w Kaszewie,
28. nr 15-15/72-30 AZP w Kaszewie,
29. nr 16-16/72-30 AZP w Kaszewie,
30. nr 17-17/72-30 AZP w Kaszewie,
31. nr 18-18/72-30 AZP w Kaszewie,
32. nr 2-2/72-31AZP w Kaszewie,
33. nr 21-5/72-31AZP w Kaszewie,
34. nr 1/68/70-32 AZP w Gądkowicach,
35. nr 2/69/70-32 AZP w Gądkowicach,
36. nr 4/70/70-32 AZP w Gądkowicach,
37. nr 8/71/70-32 AZP w Gądkowicach,
38. nr 9/72/70-32 AZP w Gądkowicach,
39. bn/70-32 AZP w Gądkowicach,
40. nr 3/62/70-33 AZP w Gądkowicach,

41. nr 5/63/70-33 AZP w Gądkowicach,
42. nr 6/64/70-33 AZP w Gądkowicach,
43. nr 7/65/70-33 AZP w Gądkowicach,
44. nr 5/74/70-33 AZP w Gądkowicach,
45. nr 1/90/71-30 AZP w Świątoszynie,
46. nr 2/91/71-30 AZP w Świątoszynie,
47. nr 3/92/71-30 AZP w Świątoszynie,
48. nr 4/93/71-30 AZP w Świątoszynie,
49. nr -/94/71-30 AZP w Świątoszynie,
50. nr 5/95/71-30 AZP w Świątoszynie,
51. nr 6/96/71-30 AZP w Świątoszynie,
52. nr 7/97/71-30 AZP w Świątoszynie,
53. nr 8/99/71-30 AZP w Świątoszynie,
54. nr 9/100/71-30 AZP w Świątoszynie,
55. nr 10/101/71-30 AZP w Świątoszynie,
56. nr 11/102/71-30 AZP w Świątoszynie,
57. nr 12/103/71-30 AZP w Świątoszynie,
58. nr 13/104/71-30 AZP w Świątoszynie,
59. nr 14/105/71-30 AZP w Świątoszynie,
60. nr 15/106/71-30 AZP w Świątoszynie,
61. nr 16/107/71-30 AZP w Świątoszynie,
62. nr 17/108/71-30 AZP w Świątoszynie,
63. nr 18/109/71-30 AZP w Świątoszynie,
64. nr 19/110/71-30 AZP w Świątoszynie,
65. nr 20/111/71-30 AZP w Świątoszynie,
66. nr 21/112/71-30 AZP w Świątoszynie,
67. Nr 22/113/71-30 AZP w Świątoszynie,
68. nr 23/114/71-30 AZP w Świątoszynie,
69. nr 24/115/71-30 AZP w Świątoszynie,
70. nr 25/116/71-30 AZP w Świątoszynie,
71. nr 26/117/71-30 AZP w Świątoszynie,
72. nr 29/120/71-30 AZP w Świątoszynie,
73. nr Z/71-30 AZP w Świątoszynie,
74. nr 98/71-30 AZP w Świątoszynie,
75. nr 20/137/71-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
76. nr 21/138/71-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
77. nr 149/71-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
78. nr 150/71-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
79. nr 1/1/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,

80. nr 2/2/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
81. nr 3/3/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
82. nr 4/4/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
83. nr 5/5/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
84. nr 6/6/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
85. nr 7/7/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
86. nr 8/8/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
87. nr 9/9/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
88. nr 10/10/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
89. nr 11/11/72-30 AZP w miejscowości Kaszowo-Koruszka,
90. nr 1/65/72-30 AZP w Miłosławicach,
91. nr 2/66/72-30 AZP w Miłosławicach,
92. nr 3/67/72-30 AZP w Miłosławicach,
93. nr 4/68/72-30 AZP w Miłosławicach,
94. nr 5/70/72-30 AZP w Miłosławicach,
95. nr 6/69/72-30 AZP w Miłosławicach,
96. nr 7/71/72-30 AZP w Miłosławicach,
97. nr 8/72/72-30 AZP w Miłosławicach,
98. nr 9/73/72-30 AZP w Miłosławicach,
99. nr 10/74/72-30 AZP w Miłosławicach,
100. nr 11/75/72-30 AZP w Miłosławicach,
101. nr 12/76/72-30 AZP w Miłosławicach,
102. nr 13/77/72-30 AZP w Miłosławicach,
103. nr 14/78/72-30 AZP w Miłosławicach,
104. nr 15/79/72-30 AZP w Miłosławicach,
105. nr 16/80/72-31AZP w Miłosławicach,
106. nr 17/81/72-30 AZP w Miłosławicach,
107. nr 18/82/72-30 AZP w Miłosławicach,
108. nr 19/83/72-30 AZP w Miłosławicach,
109. nr 20/84/72-30 AZP w Miłosławicach,
110. nr 21/85/72-30 AZP w Miłosławicach,
111. nr 22/86/72-30 AZP w Miłosławicach,
112. nr 23/87/72-30 AZP w Miłosławicach,
113. nr 24/90/72-30 AZP w Miłosławicach,
114. nr Y/71-30 AZP w Miłosławicach,
115. nr 25/130/71-30 AZP w Miłosławicach,
116. nr 26/131/71-30 AZP w Miłosławicach,
117. nr 27/132/71-30 AZP w Miłosławicach,
118. nr 28/133/71-30 AZP w Miłosławicach,

119. nr 29/134/71-30 AZP w Miłosławicach,
120. nr 30/135/71-30 AZP w Miłosławicach,
121. nr 31/136/71-30 AZP w Miłosławicach,
122. nr -/88/72-30 AZP w Miłosławicach,
123. nr -/89/72-30 AZP w Miłosławicach,
124. nr -/90/72-30 AZP w Miłosławicach,
125. nr 2/53/72-30 AZP w miejscowości Pracze,
126. nr 8/103/72-30 AZP w miejscowości Pracze,
127. nr 2/97/72-30 AZP w Sułowie,
128. nr 28/123/71-30 AZP w Sułowie,
129. nr 29/124/72-30 AZP w Sułowie,
130. nr 32/127/71-30 AZP w Sułowie,
131. nr 1/16 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
132. nr 7/62 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
133. nr 8/63 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
134. nr 9/19 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
135. nr 12/64 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
136. nr 13/65 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
137. nr 14/66 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
138. nr 15/67 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
139. nr 16/120 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
140. nr 17/121 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
141. nr 18/122 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
142. nr 19/123 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
143. nr 20/124 AZP w miejscowości Nowy Zamek,
144. nr 1/96/72 – 30 AZP w Sułowie,
145. nr 27/122/72 - 30 AZP w Sułowie,
146. nr 8/97/70-31 AZP w obrębie Wszewilki,
147. nr 2/105/70-30 AZP w obrębie Gogołowice,
148. nr 18/106/70-30 AZP w obrębie Gogołowice,

Dla stanowisk archeologicznych obowiązują następujące ustalenia:

1. wymóg uzgadniania wszelkich zamierzeń inwestycyjnych ze Służbą Ochrony Zabytków,
2. wykonywanie ewentualnych prac ziemnych w obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk archeologicznych jedynie po przeprowadzeniu ratowniczych badań archeologicznych za zezwoleniem konserwatorskim na prace archeologiczne i wykopaliskowe,
3. finansowanie ratowniczych badań konserwatorskich przez inwestora.

Na obszarze Gminy Milicz, zgodnie z zapisami miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dla miasta i miejscowości z terenu gminy, utworzono strefę „W” ochrony archeologicznej oraz strefę „OW” obserwacji archeologicznej.

Strefą **ochrony archeologicznej „W”** objęte są:

1. teren unikatowego w skali Polski i Europy Środkowej zespołu osadniczego stanowisk archeologicznych położonych w dolinie Baryczy na wschód od Starego Miasta oraz obszar Starego Miasta,
2. grodzisko w Miłochowicach z późnego średniowiecza,
3. grodzisko stożkowate w Wałkowie,,
4. obszar zawierający relikty zamku średniowiecznego położone pomiędzy Młynówką a Baryczą w Sułowie,
5. obszary położone w Świętoszynie, Miłosławicach i Koruszcze,
6. grodzisko wczesnośredniowieczne w Gądkowicach,
7. kopiec w południowo-zachodniej części Świętoszyna,
8. przysiółek Nowe Grodzisko we wsi Nowy Zamek,
9. teren wokół stanowiska archeologicznego nr 11/76/70-31 AZP (urządzenie obronne z okresu średniowiecza) w obrębie Duchowo,
10. teren wokół kurhanu z epoki brązu w obrębie Wszewilki oraz teren wokół dwóch kurhanów z epoki brązu w obrębie Gogołowice.

Strefą **obserwacji archeologicznej „OW”** objęte są:

1. obszar Starego Miasta położony w obrębie miasta Milicza,
2. zespół staromiejski Sułowa jako obszar domniemanej zawartości ważnych relikwów archeologicznych,
3. wsie Dąbrowa, Dziewiętlin, Krośnice, Miłochowice, Świebodów, Wąbnice, Wierzchwice
4. część miejscowości Ostrowąsy,
5. obszary położone w Gądkowicach, Świętoszynie, Miłosławicach i Koruszcze,

4.4. Zasoby muzealne

Na terenie Gminy Milicz nie funkcjonują muzea eksponujące dziedzictwo kulturowe. Izba Regionalna w Miliczu z siedzibą przy Alei Piastów 1 eksponuje sprzęty gospodarstwa domowego i pamiątki związane z regionem.

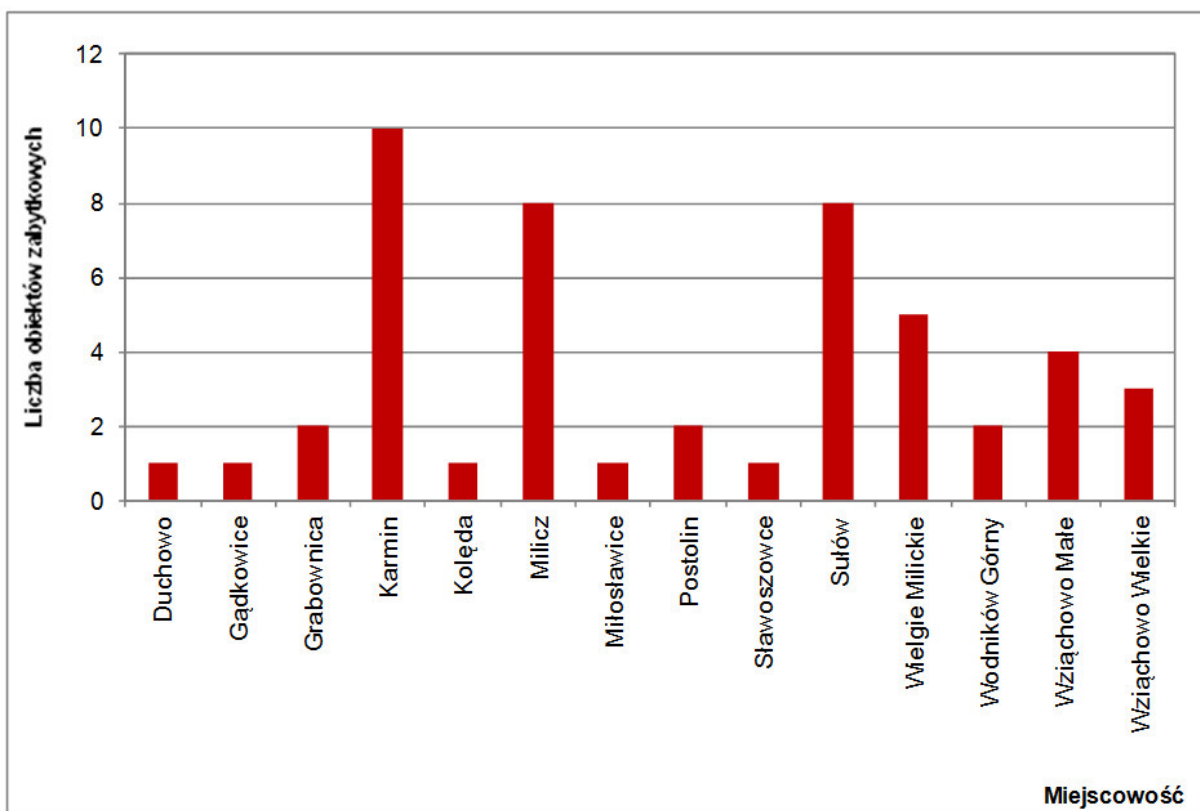
5. Cele i planowane działania w zakresie opieki nad zabytkami

Założeniem opracowania *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* jest poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez określenie działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, organizacyjnych i finansowych kierowanych na elementy dziedzictwa kulturowego oraz upowszechnienie w świadomości społeczeństwa gminy potrzeb i zasad ochrony środowiska kulturowego.

5.1. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Milicz

Na terenie Gminy Milicz znajduje się 49 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa dolnośląskiego oraz 1.389 zabytków objętych wojewódzką ewidencją zabytków. Rozkład liczby obiektów zabytkowych w miejscowościach znajdujących się na terenie Gminy Milicz przedstawiono na wykresie nr 1.

Wykres nr 1: *Obiekty wpisane do rejestru zabytków w poszczególnych miejscowości Gminy Milicz*

Analiza zabytków wpisanych do rejestru zabytków w podziale na rozmieszczenie obiektów została wykonana w tabeli nr 2.

Tabela nr 2: Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa dolnośląskiego w poszczególnych miejscowościach Gminy Milicz

Miejscowość	Liczba obiektów
Duchowo	1
Gądkowice	1
Grabownica	2
Karmin	10
Kolęda	1
Milicz	8
Miłosławice	1
Postolin	2
Sławoszowce	1
Sułów	8
Wielgie Milickie	5
Wodników Górny	2
Wziąchowo Małe	4
Razem	49

W wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa dolnośląskiego ujętych zostało 1.389 obiektów z terenu Gminy Milicz. Analiza obiektów zabytkowych wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków w podziale na rozmieszczenie obiektów została przedstawiona w tabeli nr 3.

Tabela nr 3: Liczba obiektów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków z poszczególnych miejscowości Gminy Milicz

Miejscowość	Liczba obiektów
Baranowice	15
Bartniki	25
Borzynowo	27
Braclaw	6
Brzezina Sułowska	10
Brzezina Sułowska - Osada	10
Chałupy	7
Czatkowice	58
Duchowo	26
Dunkowa	16

Miejscowość	Liczba obiektów
Dyminy	1
Gądkowice	30
Godnowa	24
Gogołowice	29
Gołkowo	11
Górka	10
Grabownica	20
Grabówka	13
Gruszczyca	12
Henrykowice	24
Henrykowice (d. przysiółek Chotów)	6
Joachimówka	11
Karmin	10
Kaszowo	21
Kąty	5
Kolęda	26
Koruszka	11
Lasowice	12
Łatkowa	11
Łąki	15
Marchowice	1
Miłochowice	18
Miłosławice	22
Młodzianów	41
Niesułowice	17
Nowe Grodzisko	8
Nowy Zamek	4
Olsza	15
Ostrowąsy	16
Piękocin	25
Piotrkosice	49
Płonka	1
Pogórzyno	12
Poradów	23
Postolin	23
Potasznia	19

Miejscowość	Liczba obiektów
Pracze	35
Ruda Milicka	19
Ruda Milicka – Dębów	3
Ruda Sułowska	21
Sławoszowice	40
Słaczno	25
Stawczyk	4
Stawiec	32
Stawiec – Cegielnia	10
Stawno	7
Sulmierz	12
Sułów	132
Średzina	5
Świętoszyn	42
Tworzymirki	24
Wałkowa	7
Węgrzynów	19
Wielgie Milickie	16
Wilkowo	29
Wodników Górny	12
Wrocławice	21
Wróbliniec	18
Wszewilki	41
Wziąchowo Małe	9
Wziąchowo Wielkie	19
Razem	1 389

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego została przedstawiona w tabeli nr 4.

Tabela nr 4: Szanse i zagrożenia w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego

Szanse	Zagrożenia
- Położenie bliskim sąsiedztwie Wrocławia. - Korzystne warunki dla rozwoju turystyki z wszechstronnym wykorzystaniem zasobu i wartości dziedzictwa i krajobrazu kulturowego. - Liczne szlaki drogowe. - Wzbogacenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe. - Dostępność do dużych ośrodków akademickich. - Bliskość planowanej trasy ekspresowej S8 oraz dróg krajowych numer 5 i 15. - Prezentacja dziedzictwa kulturowego przy wykorzystaniu technik informatycznych oraz ich publikacja w Internecie. - Uwzględnienie potrzeb ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. - Wsparcie 25 projektów dotyczących remontów kamienic znajdujących się w centrum Milicza. - Rewitalizacja Rynku Milickiego w celu przywrócenia reprezentacyjnej funkcji. - Zagospodarowanie i uporządkowanie obszarów zielonych i remont dwóch parkingów w pobliżu Kościoła Łask.	- Niewystarczające środki na renowację zabytkowych obiektów. - Silna konkurencja na rynku turystyki w regionie. - Braki w edukacji kulturowej. - Niedostateczna świadomość wartości zasobów kulturowych. - Niewystarczające oznakowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie. - Samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich. - Nieuregulowana własność obiektów zabytkowych. - Wysoki poziom spalin samochodowych oraz hałasu i drgań w okolicy Starego Miasta. - Emigracja młodzieży z obszarów wiejskich. - Mała aktywność społeczna mieszkańców.
Mocne strony	Słabe strony
- Zróznicowanie terenu pod względem geomorfologicznym, przyrodniczym i krajobrazowym. - Dobre warunki do rozwoju turystyki krajoznawczej i specjalistycznej: rowerowej i konnej. - Obiekty wartościowe kulturowo i zabytkowa zabudowa na terenie Gminy Milicz z zachowanym układem urbanistycznym starego miasta, obecność małej architektury sakralnej. Zachowane układy urbanistyczne w wielu miejscowościach Gminy.	- Niedostateczne oznakowanie cennych obiektów. - Niedostateczna liczba publikacji na temat dziedzictwa kulturowego Gminy Milicz. - Brak możliwości zwiedzania zabytków, będących własnością prywatną. - Niezadowolający stan techniczny zabudowy. - Obecność nieużytkowanych i niszczących obiektów zabytkowych. - Niewystarczające: promocja walorów kulturowych i wykorzystanie dóbr kultury dla rozwoju turystyki.

Szanse	Zagrożenia
4. Milicz jako centrum kulturalne. 5. Zabezpieczenie właściwej ekspozycji najciekawszych krajobrazowo fragmentów Gminy Milicz. 6. Imprezy kulturowe i działający Ośrodek Kultury w Miliczu. 7. Istniejące liczne szlaki turystyczne. 8. Poczucie historycznego przywiązania mieszkańców do miasta oraz Ziemi Śląskiej 9. Organizacja festynów i imprez. 10. Wsie o tradycyjnej zabudowie.	7. Niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytej opieki nad zabytkami. 8. Niewielka liczba organizacji prowadzących działania na rzecz promocji regionu. 9. Skromne zaplecze turystyczne w postaci miejsc noclegowych oraz punktów gastronomicznych. 10. Niewystarczające nakłady finansowe na turystykę i kulturę.

5.2. Priorytety w zakresie opieki nad zabytkami Gminy Milicz

Zadania dla samorządu lokalnego w zakresie opieki nad zabytkami zostały opracowane na podstawie analiz dokumentów programowych wyższego szczebla oraz *Planem rozwoju lokalnego na lata 2004-2006 i 2007-2013 dla gminy Milicz*, a także *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Milicz*.

Na podstawie analizy szans i zagrożeń występujących w otoczeniu oraz mocnych i słabych stron gminy, zdefiniowano następujące priorytety działań w zakresie opieki nad zabytkami Gminy Milicz:

1. Uwzględnienie dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju.
2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
3. Dokumentacja, promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

Zasadnym jest wykorzystanie potencjału krajobrazowo-kulturowego do promocji Gminy Milicz oraz popularyzacji zabytków poprzez m.in. rozwój bazy turystycznej. Przez obszar gminy przebiegają następujące szlaki turystyczne⁹:

1. **Szlak czerwony „Zamkowy”:** Żmigród - Sułów - Wzgórze Joanny - Krośnice - Milicz. Szlak prowadzi przez zabytkowe miasta i miasteczka wraz z zespołami urbanistycznymi i pałacowymi, najbardziej znane części stawów milickich, a także rezerwat Wzgórze Joanny. Przechodzi przez zamek żmigrodzki, miejsce po zamku w Sułowie, zamek myśliwski na Wzgórzach Joanny, oraz w pobliżu zamku w Miliczu.
2. **Szlak niebieski „Archeologiczny”:** Grodzisko Kędzie - Żmigród - Sułów - Milicz. Jest to część długodystansowego szlaku archeologicznego prowadzącego przez najciekawsze obiekty archeologiczne północno - wschodniej części Dolnego

⁹ Serwis internetowy Gminy Milicz

Śląska. Na terenie gmin doliny Baryczy szlak łączy ze sobą dawne grody wczesnośredniowieczne, które powstawały jeszcze w okresie przedpiastowskim wzdłuż bagnistej doliny Baryczy o szczególnym znaczeniu strategicznym na granicy Śląska i Wielkopolski.

5.3. Kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami

Opieka nad zabytkami stanowi jeden z obszarów działania dla władz lokalnych. Jako kierunki działań realizacji *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* w ramach przyjętych priorytetów uznano:

1. Opracowanie oraz prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków.
2. Opracowanie kompletnej ewidencji zabytków archeologicznych.
3. Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji.
4. Ochronę i odnowę obiektów zabytkowych.
5. Promocję i popularyzację dziedzictwa kulturowego.
6. Edukację w zakresie ochrony dóbr kultury.
7. Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

Okres, na który opracowany został niniejszy Program, podzielono na dwa etapy. Pierwszy etap obejmuje okres 2012-2013, a drugi – lata 2014-2015.

Ze względu na fakt, iż niniejszy *Program opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* jest pierwszym opracowaniem o takim charakterze, wykonanym dla obszaru gminy, założono, iż w czasie trwania etapu pierwszego (lata 2012-2013) podejmowane będą działania wstępne, mające charakter przygotowawczy do pełnej realizacji *Programu*.

Planowany zakres działań i harmonogram realizacji *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* został przedstawiony w tabeli nr 5.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, działania w zakresie opieki nad zabytkiem sprawowane są przez jego właściciela lub posiadacza.

Tabela nr 5: Zakres i harmonogram działań w zakresie opieki nad zabytkami

Lp.	Cel	Nr	Działania	Okres realizacji	
				Etap I	Etap II
1	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków	1.1	Uzupełnienie bazy obiektów zabytków o listę zabytków ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków		
		1.2	Pozyskanie pełnej listy zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków		
		1.2	Opracowanie Gminnej Ewidencji Zabytków dla zabytków wpisanych do rejestru zabytków i objętych wojewódzką ewidencją zabytków, w formie elektronicznej i papierowej		
2	Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji	2.1	Podejmowanie działań mających na celu uporządkowanie ładu przestrzennego		
		2.2	Przestrzeganie zakazów i nakazów obowiązujących w strefach ochrony wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Gminy Milicz		
3	Ochrona i odnowa obiektów zabytkowych	3.1	Przegląd stanu obiektów		
		3.2	Wykonanie niezbędnych badań i prac, w tym konserwatorskich w odniesieniu do obiektów zabytkowych		
		3.3	Pozyskanie środków finansowych na realizację przedsięwzięć		
		3.4	Opracowanie zasad udostępniania obiektów zabytkowych w celach turystycznych		
4	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	4.1	Przegląd istniejącego systemu oznakowania zabytków na terenie Gminy		
		4.2	Uzupełnienie oznakowania zabytków na terenie gminy: tablice, plansze, mapy		
		4.3	Zaprojektowanie i realizacja nowych tras turystycznych i utrzymanie obecnych, biegnących przez teren Gminy Milicz		
		4.4	Opracowanie i publikacja materiałów informacyjnych o zabytkach Gminy Milicz		
		4.5	Prowadzenie i aktualizacja na stronie internetowej gminy zakładki o zabytkach		
5	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury	5.1	Włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę		
		5.2	Prezentacja historii gminy i jej zabytków w formie cyklicznej w lokalnej prasie		

Lp.	Cel	Nr	Działania	Okres realizacji	
				Etap I	Etap II
		5.3	Udział w imprezach kulturalnych organizowanych w celu promocji Gminy Milicz		
6	Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego	6.1	Propagowanie działania społecznej opieki nad zabytkami		
		6.2	Gromadzenie materiałów archiwalnych (stare zdjęcia, mapy, publikacje, studia, itp.) dotyczących Gminy Milicz		
		6.3	Wspieranie rozwoju agroturystyki		
		6.4	Wspieranie rozwoju turystyki, w tym tworzenie, organizację i promocję szlaków turystycznych oraz budowa ścieżek rowerowych		

Konsekwentnie prowadzona i długofalowa polityka Gminy Milicz w zakresie opieki nad zabytkami oraz realizacja niniejszego *Programu* stanowią szansę na ocalenie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

6. Monitoring procesu realizacji *Programu*

Monitoring realizacji *Programu* pozwoli na bieżącą analizę oraz kontrolę zgodności założonego harmonogramu realizacji z faktycznymi działaniami podejmowanymi przez właścicieli poszczególnych obiektów zabytkowych. Za monitorowanie realizacji *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* odpowiada Burmistrz Gminy Milicz.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Gminy Milicz powinien co 2 lata sporządzać sprawozdanie z realizacji *Programu*. Sprawozdania te powinny zostać przedstawione Radzie Gminy.

W celu efektywnego monitorowania przyjęto wskaźniki, służące ocenie wdrażania *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015*.

Tabela nr 6: Wskaźniki oceny wdrażania Programu

Lp.	Cel	Proponowane wskaźniki
1	Opracowanie gminnej ewidencji zabytków w formie bazy danych	1. Liczba opracowanych kart ewidencyjnych.
2	Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji	1. Liczba obiektów uwzględnionych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. 2. Liczba zaobserwowanych nieprawidłowości w realizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
3	Ochrona i odnowa obiektów zabytkowych	1. Liczba obiektów objętych przeglądem. 2. Liczba obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, które podlegały przeglądowi. 3. Liczba obiektów, dla których pozyskano zewnętrzne źródła finansowania. 4. Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego na jednego mieszkańca.
4	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	1. Liczba uzupełnień w oznakowaniu zabytków (tablice, plansze, mapy). 2. Liczba oznakowanych tras turystycznych. 3. Liczba publikacji popularyzujących wiedzę o zabytkach gminy
5	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury	1. Liczba zajęć szkolnych przeprowadzonych w szkołach podstawowych i gimnazjach w ciągu roku. 2. Liczba artykułów dotyczących historii gminy i jej zabytków w zamieszczonych w lokalnej prasie .
6	Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego	1. Liczba organizacji społecznych współpracujących z Urzędem Gminy dla ochrony środowiska kulturowego. 2. Liczba zgromadzonych materiałów archiwalnych dotyczących Gminy Milicz.

Ponadto w 2015 r. rozpoczęte zostaną przygotowania do opracowania i przyjęcia w roku 2016 Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Milicz na lata 2016-2019.

7. Potencjalne źródła finansowania realizacji Programu

Zapisy art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określają zasady finansowania opieki nad zabytkami. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

W Programie przedstawiono możliwe źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.

7.1. Finansowanie przez gminę zadań z zakresu opieki nad zabytkami

W tabeli nr 7 przedstawiono szacowane koszty realizacji Programu w latach 2012-2015. Uwzględniono działania w zakresie opieki nad zabytkami do zaplanowania przez Gminę Milicz.

Tabela nr 7: Szacowane koszty realizacji Programu w latach 2012-2015

Lp.	Zadanie	Szacowane koszty				
		2012	2013	2014	2015	razem
1	Opracowanie GEZ w formie kart adresowych oraz bazy danych	2 000	10 000	10 000	10 000	32 000
2	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
3	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000
4	Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
	razem	11 500	19 500	19 500	19 500	70 000

Szacunki nie uwzględniają wykonania niezbędnych badań i prac, w tym konserwatorskich w odniesieniu do obiektów zabytkowych.

Na mocy uchwały Rady Miejskiej w Miliczu Nr XII/48/07 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, nie stanowiących własności gminy, trybu rozliczania tych dotacji oraz zasad kontroli prawidłowości ich wykorzystania, z budżetu gminy może być udzielona dotacja celowa na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach, o którym mowa w §1, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu. Dotacja może być udzielona każdemu, kto jest właścicielem zabytku wpisanego do rejestru lub

posiada do tego zabytku tytuł inne prawo rzeczowe, pod warunkiem, że zabytek ten znajduje się na stałe na obszarze Gminy i posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe dla mieszkańców Gminy oraz jest w złym stanie technicznym.

Łączną kwotę dotacji w danym roku budżetowym określa każdorazowo uchwała budżetowa. W budżecie na 2012 r. dotacja celowa wynosi 50 tys. zł. Planuje się, iż w latach kolejnych kwota ta nie ulegnie zmniejszeniu.

Ponadto zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej w Miliczu Nr XIX/80/2012 z dnia 27 stycznia 2012 r. w budżecie zapisano dotację celową w wysokości 35 tys. zł. dla organizacji i stowarzyszeń realizujących zadania z zakresu kultury.

7.2. Środki Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17
00-071 Warszawa
mkidn@esp.mkidn.gov.pl
<http://www.mkidn.gov.pl>

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pn. „Dziedzictwo kulturowe”

Program „Dziedzictwo kulturowe” w 2012 roku zakłada realizację m.in. następujących priorytetów:

1. **„Ochrona zabytków”**, mający na celu ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne. ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne. Beneficjentami mogą być osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne będące właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. Dofinansowanie może być udzielone maksymalnie do 50% nakładów koniecznych do poniesienia na realizację zadania. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań: prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia

wniosku. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25.000 zł. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.

2. „**Kultura ludowa**” mający na celu wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej poprzez zachowanie, dokumentowanie i przekaz elementów kultury ludowej. Popularyzacja różnorodnych zjawisk kultury ludowej. O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego), organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:
- a) zadań edukacyjnych, w tym warsztatów, kursów i szkoleń dotyczących zagadnień kultury regionalnej;
 - b) zadań animacyjnych wspomagających lokalne społeczności w twórczych działaniach nawiązujących do miejscowych tradycji;
 - c) publikacji książkowych z zakresu kultury ludowej;
 - d) zadań dotyczących dokumentacji, archiwizacji, udostępniania i ochrony unikalnych zjawisk kultury ludowej w tym sztuki i rękodzieła ludowego, gwary, muzyki, tańca, śpiewu, obrzędowości;
 - e) zadań popularyzujących unikalne i żywe elementy kultury ludowej, w tym konkursy, przeglądy, festiwale sztuki i rękodzieła ludowego;
 - f) zadań dotyczących ochrony architektury regionalnej;
 - g) zadań o charakterze artystycznym inspirowanych sztuką i twórczością ludową;
 - h) zakupu obiektów oraz kolekcji dzieł sztuki ludowej w celu ich publicznego udostępniania;
 - i) projektów badawczych i popularyzatorskich z zakresu antropologii kulturowej, etnologii i etnografii.

Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25.000 zł. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać 75% budżetu przedstawionego we wniosku. W uzasadnionych przypadkach minister może wyrazić zgodę na podniesienie wartości maksymalnego udziału dofinansowania w budżecie zadania lub na finansowanie zadania na poziomie 100%.

3. **„Ochrona zabytków archeologicznych”**, którego celem nadrzędnym jest ochrona dziedzictwa archeologicznego w Polsce, zgodnie z zasadami konserwatorskimi wynikającymi ze strategii zrównoważonego rozwoju. Cele szczegółowe priorytetu obejmują: ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuację badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikację badań dotychczasowych, nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt, a także opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analizę i konserwację pozyskanych w ramach tych badań zabytków. O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury, państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, publiczne uczelnie akademickie, niepubliczne uczelnie akademickie, podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 40.000 zł. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200.000 zł. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku. W uzasadnionych przypadkach minister może wyrazić zgodę na podniesienie wartości maksymalnego udziału dofinansowania w budżecie zadania lub na finansowanie zadania na poziomie 100%.

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Infrastruktura kultury”

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania, rozszerzenie i wzbogacenie oferty instytucji i organizacji zajmujących się działalnością kulturalną oraz edukacyjną w zakresie kultury. Rodzaje kwalifikujących się zadań są następujące:

- a) robót budowlanych, w tym remontu i przebudowy, wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, realizowanych wyłącznie w już istniejących obiektach budowlanych oraz zakupem wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej w wysokości do 500.000 zł,
- b) zakupu wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakupu instrumentów muzycznych w wysokości do 50.000 zł,
- c) przygotowania dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko w wysokości do 50.000 zł,

- d) zadań dotyczących budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich w wysokości do 500.000 zł.

Beneficjentami Programu mogą być: samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury; państwowe instytucje kultury, jednostki samorządu terytorialnego (z wyjątkiem sytuacji gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury), organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe.

Minimalna kwota wnioskowana dla kwalifikujących się zadań wynosi odpowiednio:

1. dla zadania a) – od 500.000 zł,
2. dla zadania b) – od 50.000 zł,
3. dla zadania c) – od 50.000 zł,
4. dla zadania d) – od 500.000 zł,

W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać: 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3.000.000 zł i 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3.000.000 zł. W uzasadnionych przypadkach minister może wyrazić zgodę na podniesienie wartości maksymalnego udziału dofinansowania w budżecie zadania lub na finansowanie zadania na poziomie 100%.

Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wkładu krajowego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich.

Rodzaje kwalifikujących się zadań są następujące:

- a) ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- b) budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej oraz infrastruktury szkół i uczelni artystycznych,
- c) rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w dziedzinie kultury,
- d) międzynarodowe przedsięwzięcia kulturalne,

- e) rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie poziomu wykształcenia społeczeństwa.

Beneficjentami Programu mogą być: jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe oraz instytucje współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe, publiczne szkoły artystyczne oraz uczelnie artystyczne, kościoły i związki wyznaniowe oraz organizacje pozarządowe ze sfery kultury.

Udział procentowy promesy we wkładzie własnym zadania nie może przekroczyć 75%. W uzasadnionych przypadkach minister może wyrazić zgodę na podniesienie wartości maksymalnego udziału procentowego promesy we wkładzie własnym lub udzielenia promesy na poziomie 100%. Istnieje możliwość ubiegania się o promesę na dofinansowanie w trybie wieloletnim.

7.3. Środki Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu

*Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu
ul. Władysława Łokietka 11
50-243 Wrocław
tel. (071) 343 65 01, (071) 344 38 92
fax. (071) 344 14 49 (071) 395 80 10
e-mail: dwkz@dwkz.pl*

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, może być udzielona przez Ministra Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego oraz przez wojewódzkiego konserwatora zabytków (art.74 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), a także przez samorząd powiatu lub gminy. Dotacja może sięgać do wysokości 50% ogólnej kwoty poniesionej przez właściciela na renowację zabytku, a w wyjątkowych okolicznościach nawet do 100% (art. 78 ustawy).

Dotację celową można otrzymać na planowane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

7.4. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego

*Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
Departament Regionalnego Programu Operacyjnego
Wybrzeże Juliusza Słowackiego 12-14, 50-411 Wrocław
tel. (71) 776 91 53
<http://bip.umwd.pl>*

Priorytet 6: „Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)

W strefie przestrzennej celem szczegółowym jest *Rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej*. Realizacji tego celu służy m.in. Priorytet 6: *Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)*. Zadanie to zakłada wzrost konkurencyjności dolnośląskiej oferty turystycznej oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa przeszłości dla podniesienia atrakcyjności regionu na rynku krajowym i międzynarodowym. Realizacja priorytetu ma przyczynić się do wzrostu znaczenia turystyki i kultury jako czynnika stymulującego rozwój gospodarczy i społeczny województwa.

W **działaniu 6.1. Turystyka uzdrowiskowa** wspierane będą projekty dotyczące między innymi:

- odbudowy i renowacji architektury zdrojowej, w tym m.in. pijalni wód oraz rewitalizacji parków,
- promowania dolnośląskiego produktu uzdrowiskowego w kraju i za granicą poprzez przygotowanie materiałów promocyjnych i ich rozpowszechnianie z wykorzystaniem skutecznych kanałów dystrybucji i narzędzi marketingowych.

W **działaniu 6.2. Turystyka aktywna** realizowane będą kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące opracowywania i wdrażania koncepcji z zakresu rozwoju infrastruktury niezbędnej do uprawiania aktywnych form turystyki, między innymi: narciarskiej, górskiej, rowerowej, pieszej i wodnej. W niniejszym obszarze będą także wspierane przedsięwzięcia promujące infrastrukturę związaną z uprawianiem turystyki aktywnej.

Dla **działania 6.3. Turystyka biznesowa** przewidziano wsparcie poprzez:

- tworzenie nowych oraz rozwój istniejących centrów wystawienniczych i kongresowych zdolnych obsłużyć imprezy o charakterze co najmniej regionalnym,
- promocję i marketing regionu jako atrakcyjnego miejsca dla organizacji kongresów, konferencji, wystaw gospodarczych oraz innych imprez biznesowych.

W zakresie **działania 6.4. Turystyka kulturowa** za czynniki obniżające atrakcyjność regionu uznano zły stan techniczny wielu obiektów zabytkowych. W ramach priorytetu wspierane będą projekty, mające na celu poprawę stanu nieruchomości i ruchomych obiektów wpisanych do rejestru zabytków dotyczące: konserwacji,

restauracji, renowacji, adaptacji i zastosowania środków ochrony. W produkcie „turystyka kulturowa” preferowane są projekty:

- będące impulsem do podejmowania kolejnych przedsięwzięć (np. związanych z adaptacją i wykorzystaniem zabytków do pełnienia nowych funkcji mających pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy regionu), które przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy,
- przewidziane do realizacji na szlakach turystycznych o znaczeniu regionalnym,
- umożliwiające jak najszersze udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego,
- przyczyniające się do poprawy stanu obiektów zajmowanych przez instytucje kultury,
- polegające na doposażeniu w sprzęt niezbędny do prawidłowego funkcjonowania instytucji kultury.

W celu wzmocnienia infrastruktury turystycznej i kulturowej w ramach priorytetu wsparcie zostanie skierowane na: rozwój turystycznej publicznej bazy noclegowej, projektów z zakresu szeroko rozumianej informacji i promocji turystycznej i kulturowej, w tym działań z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, działań z zakresu termomodernizacji oraz wykorzystania energii słonecznej, poprawę dostępu osób niepełnosprawnych do infrastruktury turystycznej oraz do obiektów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury.

Priorytet 9 „Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska („Miasta”)

Celem realizacji priorytetu jest przeciwdziałanie marginalizacji obszarów miast województwa dolnośląskiego, na których nasilają się negatywne zjawiska społeczne i ekonomiczne oraz ulega degradacji stan fizyczny przestrzeni. Działania podjęte w ramach priorytetu prowadzić będą do odnowy najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich oraz wzmocnienia struktur społeczno-ekonomicznych. Wsparcie udzielone zostanie w szczególności na zintegrowane rozwiązania traktujące kompleksowo problemy gospodarcze, społeczne i środowiskowe.

Celem **działania 9.1 Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców** jest odnowa zdegradowanych obszarów miejskich w miastach województwa dolnośląskiego liczących powyżej 10 tysięcy mieszkańców.

W ramach działania 9.1. realizowane są inwestycje w dziedzinie mieszkalnictwa dotyczące m.in. renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tj.:

odnowienie następujących głównych elementów konstrukcji budynku: dachu, elewacji zewnętrznej, stolarki okiennej i drzwiowej, klatki schodowej, korytarzy wewnętrznych/zewnętrznych, wejścia i elementy jego konstrukcji zewnętrznej, windy, instalacje techniczne budynku, działania w zakresie oszczędności energetycznej. Projekty zgłoszone do realizacji powinny być uwzględnione w Lokalnych Programach Rewitalizacji.

Beneficjentami działania 9.1. mogą być:

- beneficjenci wymienieni w Priorytetach: 2 „Społeczeństwo informacyjne”, 3 „Transport”, 4 „Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne”, 5 „Energetyka”, 6 „Turystyka i Kultura”, 7 „Edukacja” w zakresie projektów wskazanych w tych priorytetach,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- towarzystwa budownictwa społecznego,
- podmioty działające w zakresie pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- samorządy gospodarcze i zawodowe oraz związki zawodowe.

Minimalna całkowita wartość projektu wynosi 100.000 zł. Poziom dofinansowania dla projektów nie objętych pomocą publiczną wynosi max 70%, a dla projektów objętych pomocą publiczną – zgodnie z zasadami pomocy publicznej.

Celem **działania 9.2 Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 tys. mieszkańców** jest poprawa warunków mieszkaniowych w miastach województwa dolnośląskiego liczących poniżej 10 tysięcy mieszkańców.

W ramach działania realizowane są inwestycje w dziedzinie mieszkalnictwa dotyczące renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz przedsięwzięcia z zakresu współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej w celu zapewnienia wymiany dobrych praktyk oraz doświadczeń. Wszystkie projekty planowane do realizacji muszą być ujęte w ramach Lokalnych Programów Rewitalizacji.

Beneficjentami działania 9.2. mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- towarzystwa budownictwa społecznego,
- podmioty działające w zakresie pomocy społecznej,

- organizacje pozarządowe.

Minimalna całkowita wartość projektu wynosi 100.000 zł. Poziom dofinansowania dla projektów nie objętych pomocą publiczną wynosi max 70%, a dla projektów objętych pomocą publiczną – zgodnie z zasadami pomocy publicznej.

7.5. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Oddział w Miliczu
ul. Kolejowa 28 - budynek B
56-300 Milicz Sławoszowice
Tel.: 71 383 34 00
FAX: 71 384 28 58

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

Działanie: Odnowa i rozwój wsi

Jako cel realizacji działania przyjęto poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi to rozwój tożsamości społecznej wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

W ramach działania realizowane będą m.in. przedsięwzięcia polegające na:

- a) budowie, przebudowie, remoncie lub wyposażeniu obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, a także służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury,
- b) kształtowaniu obszaru przestrzeni publicznej,
- c) budowie, remoncie lub przebudowie infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych,
- d) zakupie obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne,
- e) odnawianiu, eksponowaniu lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci,
- f) kultywowaniu tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Beneficjentami działania mogą być:

- gminy, instytucje kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego,

- kościoły lub inne związki wyznaniowe,
- organizacje pozarządowe mające status organizacji pożytku publicznego (w rozumieniu *ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*).

Maksymalny poziom dofinansowania ze środków EFRR wynosi 75%, natomiast maksymalna wartość projektu, co do zasady, wynosi 500.000 zł, minimalna wartość projektu nie może być niższa niż 25.000 zł. Projekty mogą być realizowane w miejscowościach do 5.000 mieszkańców i powinny się wpisywać w zakres Planu Odnowy Miejscowości.

8. Podsumowanie

Założeniem opracowania *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* jest istotna poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez określenie działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, organizacyjnych i finansowych kierowanych na elementy dziedzictwa kulturowego oraz upowszechnienie w świadomości społeczeństwa gminy potrzeb i zasad ochrony środowiska kulturowego.

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) powinien sporządzić na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce jest *ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Zgodnie z art. 5 ustawy, opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Przy opracowaniu *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* uwzględniono zapisy dokumentów na poziomie krajowym (*Narodowa Strategia Rozwoju*

Kultury 2004-2013, tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami), wojewódzkim (*Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020, Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego, Program rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego, Program Opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego 2007-2011*) oraz powiatowym (*Plan rozwoju lokalnego powiatu milickiego*).

Program opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015 jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi przez krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty programowe.

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego jest prowadzony przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu (Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków, ul. Władysława Łokietka 11, Wrocław). W rejestrze zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego według stanu na 16 kwietnia 2012 r. znajdowało się 49 obiektów z terenu Gminy Milicz. Do wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa dolnośląskiego wpisanych zostało 1.389 obiektów z terenu Gminy Milicz.

Na podstawie analizy szans i zagrożeń występujących w otoczeniu oraz mocnych i słabych stron gminy, zdefiniowano następujące priorytety działań w zakresie opieki nad zabytkami Gminy Milicz:

1. Uwzględnienie dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju Gminy Milicz.
2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
3. Dokumentacja i promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

Jako kierunki działań realizacji *Programu opieki nad zabytkami Gminy Milicz na lata 2012-2015* w ramach przyjętych priorytetów uznano:

1. Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji.
2. Ochronę i odnowę obiektów zabytkowych.
3. Promocję i popularyzację dziedzictwa kulturowego.
4. Edukację w zakresie ochrony dóbr kultury.
5. Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

W *Programie* określono szczegółowe zadania w ramach realizacji postawionych

celów wraz z koncepcją procesu monitoringu, a także wskazano potencjalne źródła finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

9. Źródła danych

1. „Dolny Śląsk”, red. Wojciech Wrzesiński, Wrocław, 2006
2. Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl
3. Lokalny Program Rewitalizacji miasta Milicza na lata 2007-2013, Milicz-Wrocław 2009
4. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, Warszawa, 2004
5. Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego” na lata 2004-2013, Warszawa, 2004
6. Oficjalny serwis Gminy Milicz, www.milicz.pl
7. Plan odnowy miejscowości Duchowo położonej w gminie miejsko-wiejskiej Milicz na Dolnym Śląsku na lata 2008-2015,
8. Plan odnowy miejscowości: Postolin, Karminiek, Kazuby i Tomaszków wchodzących w skład sołectwa Postolin na lata 2008-2013
9. Plan odnowy miejscowości Słaczno położonej w gminie miejsko-wiejskiej Milicz na Dolnym Śląsku na lata 2008-2015
10. Plan odnowy miejscowości Sułów,
11. Plan rozwoju lokalnego na lata 2004-2006 i 2007-2013 dla gminy Milicz, lipiec, 2004
12. Plan rozwoju lokalnego powiatu milickiego, Milicz, 2006
13. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego, 2002
14. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego 2007-2011, Wrocław MMVI
15. Program rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego, Wrocław, 2005
16. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, 2007
17. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Dz.U nr 113, poz. 661,
18. Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Milicz, lipiec 2004
19. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020, Wrocław, listopad 2005
20. Strona internetowa powiatu milickiego, bip.milicz-powiat.pl
21. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.
22. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późn. zm.
23. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, Warszawa, 2005
24. Wykaz obiektów objętych wojewódzką ewidencją zabytków, przekazany przez Gminę Milicz w dniu 20.01.2012

25. Wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Dolnośląskiego według stanu na 16.04.2012 r.

Plany zagospodarowania przestrzennego:

1. Plan przestrzennego zagospodarowania gminy Milicz
2. Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Milicza
3. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu 1 obejmującego obszar działki o numerze ewidencyjnym 21 AM 1 w Sułowie
4. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu 2 obejmującego obszar działek o numerach ewidencyjnych 206/4, 208/2, 208/4 AM 4 w Sułowie
5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu 3 obejmującego obszar działki o numerze ewidencyjnym 439/1 AM 5 w Sułowie
6. Plan zagospodarowania przestrzennego terenu 4 obejmującego obszar części działki o numerze ewidencyjnym 131 AM 4 w Miliczu
7. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru ograniczonego ulicami: Wojska Polskiego, Tadeusza Kościuszki, 1-Maja i Armii Krajowej w Miliczu.
8. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego działki Nr 186/1 w Miłochowicach, gmina Milicz
9. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Terenu przy ul. Rawickiej w Miliczu, obejmującego działki nr 7, 9, 10, 11, AM 3
10. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego „Wierzchowice” wraz ze zmianami planów zagospodarowania przestrzennego: gminy Krośnice i gminy Milicz
11. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Sułów
12. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego działki nr 136/1 w Piętkocinie, gmina Milicz
13. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Gruszczyca
14. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w mieście Miliczu, obszar rekreacji i wypoczynku
15. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego we wsi Godnowa
16. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Ruda Milicka
17. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie Sławoszowice i Potasznia
18. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Starego Miasta w Miliczu, ograniczonego ulicami: Małą Obwodnicą, Cichą, Wojska Polskiego, Działkową i jej projektowanym przedłużeniem w kierunku północno-zachodnim
19. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w obrębach Miłochowice , Tworzymirki Górne
/ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Czatkowicach – gmina Milicz

20. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Niesułowicach – gmina Milicz
21. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego we wsi Ostrowąsy – gmina Milicz
22. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Stawcu
23. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Postolinie
24. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w Miliczu i w Kaszowie w części obejmującej obszar miasta Milicza i Kaszowa pod Miliczem
25. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działek numer 1 i 3 AM 17 obręb Milicz
26. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębach Wszewilki, Sławoszowice, Stawiec, Milicz
27. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie Gądkowice
28. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w Postolinie
29. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zarezerwowanych pod „Zbiornik Sułów” wraz z miejscowościami Świętoszyn, Miłosławice i Koruszka
30. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego we wsi Nowy Zamek
31. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu "A" położonego w obrębach: Sławoszowice, Duchowo, Ruda Milicka, Niesułowice, Wałkowa w gminie Milicz
32. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu "b" położonego w obrębach: Godnowa, Wszewilki, Stawiec, Gogołowice, Świętoszyn, Milicz w gminie Milicz
33. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu inwestycji celu publicznego położonego w obrębach: Gruszczyca, Pracze i Postolin w gminie Milicz

Załącznik nr 1

Zabytki z terenu Gminy Milicz ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1.	Baranowice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
2.	Baranowice		1	Dom mieszkalno-gospodarczy
3.	Baranowice		3	Dom mieszkalno-gospodarczy
4.	Baranowice		7	Dom mieszkalno-gospodarczy
5.	Baranowice		10	Dom mieszkalny
6.	Baranowice		10	Budynek gospodarczy
7.	Baranowice		11	Stodoła
8.	Baranowice		12	Dom mieszkalny
9.	Baranowice		12	Stodoła
10.	Baranowice		między nr 15-17/18	Transformator
11.	Baranowice		16	Dom mieszkalny
12.	Baranowice		17/18	Dom mieszkalny, d. gospoda
13.	Baranowice		20	Dom mieszkalny, d. szkoła
14.	Baranowice		21	Dom mieszkalny
15.	Baranowice		22	Stodoła
16.	Bartniki			Historyczny układ ruralistyczny wsi
17.	Bartniki		na pd. od wsi	Cmentarz rodowy
18.	Bartniki		na pd. od wsi	Cmentarz poewangelicki
19.	Bartniki			Zespół dworsko-folwarczny:
20.	Bartniki		40	Dwór
21.	Bartniki		42	Oficyna mieszkalna, d. gorzelnia
22.	Bartniki			Budynek mieszkalny (ośmiorak)
23.	Bartniki			Stodoła I
24.	Bartniki			Stodoła II
25.	Bartniki			Stodoła III, ob. magazyn
26.	Bartniki			Spichlerz
27.	Bartniki			Budynek gospodarczy
28.	Bartniki			Park pałacowy
29.	Bartniki		11	Klub Rolnika
30.	Bartniki		13	Dom mieszkalny
31.	Bartniki		13	Stodoła
32.	Bartniki		19	Dom mieszkalny
33.	Bartniki		22	Dom mieszkalny i poczta
34.	Bartniki		26	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
35.	Bartniki		26	Stodoła
36.	Bartniki		26	Budynek gospodarczy
37.	Bartniki		26	Ogrodzenie
38.	Bartniki		52	Budynek gospodarczy
39.	Bartniki		53	Budynek gospodarczy
40.	Bartniki			Transformator

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
41.	Borzynowo			Historyczny układ ruralistyczny wsi
42.	Borzynowo		przy szosie do Milicza	Cmentarz poewangelicki
43.	Borzynowo		w lesie, na wsch. od wsi	Cmentarz poewangelicki
44.	Borzynowo		1	Dom mieszkalny
45.	Borzynowo		1	Dom mieszkalno-gospodarczy
46.	Borzynowo		4	Dom mieszkalny
47.	Borzynowo		4	Budynek gospodarczy
48.	Borzynowo		9	Dom mieszkalny
49.	Borzynowo		9	Budynek gospodarczy
50.	Borzynowo		9	Mur ogrodzeniowy
51.	Borzynowo		10	Dom mieszkalny
52.	Borzynowo		10	Budynek gospodarczy
53.	Borzynowo		10	Stodoła
54.	Borzynowo		13	Dom mieszkalny
55.	Borzynowo		13	Budynek gospodarczy
56.	Borzynowo		15	Dom mieszkalny
57.	Borzynowo		15	Budynek gospodarczy
58.	Borzynowo		17	Dom mieszkalny
59.	Borzynowo		17a	Transformator
60.	Borzynowo		20	Dom mieszkalny
61.	Borzynowo		21	Dom mieszkalny
62.	Borzynowo		23	Dom mieszkalny
63.	Borzynowo		23	Budynek gospodarczy
64.	Borzynowo		23	Stodoła
65.	Borzynowo		naprzeciw nr 24	Stodoła
66.	Borzynowo		28	Dom mieszkalny
67.	Borzynowo		28	Budynek gospodarczy
68.	Braclaw			Historyczny układ ruralistyczny wsi
69.	Braclaw		6	Dom mieszkalny
70.	Braclaw		8	Stodoła
71.	Braclaw		9	Stodoła
72.	Braclaw		12	Stodoła
73.	Braclaw		16	Dom Ludowy, ob. świetlica
74.	Brzezina Sułowska			Historyczny układ ruralistyczny wsi
75.	Brzezina Sułowska		3	Dom Ludowy, ob. mieszkalny
76.	Brzezina Sułowska		3	Stodoła
77.	Brzezina Sułowska		11	Dom mieszkalny
78.	Brzezina Sułowska		12	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
79.	Brzezina Sułowska		12	Budynek gospodarczy
80.	Brzezina Sułowska		12	Stodoła
81.	Brzezina Sułowska		14	Dom mieszkalny
82.	Brzezina Sułowska		18	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
83.	Brzezina Sułowska		19	Dom mieszkalny
84.	Brzezina Sułowska - Osada			Historyczny układ przestrzenny osady
85.	Brzezina Sułowska - Osada			Zespół folwarczny Brzeziny:
86.	Brzezina Sułowska - Osada		2	Dom mieszkalny
87.	Brzezina Sułowska - Osada		3	Dom mieszkalny
88.	Brzezina Sułowska - Osada		4a/b	Dom mieszkalny
89.	Brzezina Sułowska - Osada		5	Dom mieszkalny
90.	Brzezina Sułowska - Osada			Obora
91.	Brzezina Sułowska - Osada			Stodoła
92.	Brzezina Sułowska - Osada			Chlewnia I, ob. magazyn
93.	Brzezina Sułowska - Osada			Chlewnia II, ob. magazyn
94.	Chałupy			Historyczny układ ruralistyczny wsi
95.	Chałupy		1	Dom mieszkalny
96.	Chałupy		1	Budynek gospodarczy I
97.	Chałupy		1	Budynek gospodarczy II
98.	Chałupy		2	Dom mieszkalny
99.	Chałupy		2	Budynek gospodarczy I
100.	Chałupy		2	Budynek gospodarczy II
101.	Czatkowice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
102.	Czatkowice		na pd.-zach. od wsi	Cmentarz poewangelicki
103.	Czatkowice	ul. Szosowa		Zespół folwarczny:
104.	Czatkowice	ul. Szosowa	2	Willa, ob. przedszkole
105.	Czatkowice	ul. Szosowa	2	Spichlerz
106.	Czatkowice	ul. Szosowa	2	Obora
107.	Czatkowice	ul. Szosowa	2b	Dom mieszkalny
108.	Czatkowice	ul. Szosowa	2b	Budynek gospodarczy z gołębnikiem
109.	Czatkowice	ul. Szosowa	2d	Dom mieszkalny
110.	Czatkowice	ul. Szosowa	3	Dom mieszkalny
111.	Czatkowice			Stajnie
112.	Czatkowice			Stodoła
113.	Czatkowice			Stodoła
114.	Czatkowice	ul. Boczna	2	Dom mieszkalny
115.	Czatkowice	ul. Boczna	5	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
116.	Czatkowice	ul. Boczna	5	Budynek gospodarczy
117.	Czatkowice	ul. Boczna	5	Stodoła
118.	Czatkowice	ul. Boczna	7	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
119.	Czatkowice	ul. Boczna	9	Dom mieszkalny
120.	Czatkowice	ul. Leśna	2	Dom mieszkalny
121.	Czatkowice	ul. Leśna	2	Budynek gospodarczy
122.	Czatkowice	ul. Leśna	6	Dom mieszkalny
123.	Czatkowice	ul. Leśna	6	Budynek gospodarczy
124.	Czatkowice	ul. Leśna	8	Dom mieszkalno-gospodarczy
125.	Czatkowice	ul. Łąkowa	4	Dom mieszkalny
126.	Czatkowice	ul. Łąkowa	17	Dom mieszkalny
127.	Czatkowice	ul. Łąkowa	17	Stodoła
128.	Czatkowice	ul. Łąkowa	17	Budynek gospodarczy
129.	Czatkowice	ul. Polna	4	Dom mieszkalny
130.	Czatkowice	ul. Polna	6	Dom mieszkalny
131.	Czatkowice	ul. Polna	8	Dom mieszkalny
132.	Czatkowice	ul. Rieczna	1	Dom mieszkalny
133.	Czatkowice	ul. Rieczna	3	Dom mieszkalny
134.	Czatkowice	ul. Rieczna	4	Stodoła
135.	Czatkowice	ul. Rieczna	6	Dom mieszkalny
136.	Czatkowice	ul. Rieczna	6	Stodoła
137.	Czatkowice	ul. Rieczna	8	Dom mieszkalny
138.	Czatkowice	ul. Rieczna	8	Stodoła
139.	Czatkowice	na rzece Struga, ul. Rieczna naprzeciw nr 8		Jaz zasuwowy
140.	Czatkowice	ul. Rieczna	9	Dom mieszkalny
141.	Czatkowice	ul. Szosowa		Szkoła
142.	Czatkowice	ul. Szosowa	8	Dom mieszkalny
143.	Czatkowice	ul. Szosowa	10	Dom mieszkalny
144.	Czatkowice	ul. Szosowa	10	Budynek gospodarczy
145.	Czatkowice	ul. Szosowa		Transformator
146.	Czatkowice	ul. Szosowa	14	Dom mieszkalny
147.	Czatkowice	ul. Szosowa	14	Budynek gospodarczy
148.	Czatkowice	ul. Szosowa	55	Dom mieszkalny, ob. duszpasterstwo
149.	Czatkowice	ul. Szosowa		Most dwuprzęsłowy na rzece Strudze
150.	Czatkowice	ul. Wierchowicka	1	Obora
151.	Czatkowice	ul. Wierchowicka	2	Dom mieszkalny
152.	Czatkowice	ul. Wierchowicka	2	Budynek gospodarczy
153.	Czatkowice	ul. Wierchowicka	8	Dom mieszkalny
154.	Czatkowice	ul. Wierchowicka	19	Dom mieszkalny
155.	Czatkowice	ul. Wierchowicka	19	Budynek gospodarczy
156.	Czatkowice		przy przejeździe kolejowym	Dom mieszkalny
157.	Czatkowice		przy przejeździe kolejowym	Budynek gospodarczy
158.	Czatkowice		tartak	Budynek mieszkalno-produkcyjny
159.	Duchowo			Historyczny układ ruralistyczny wsi
160.	Duchowo		na pd. od wsi	Cmentarz poewangelicki

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
161.	Duchowo		7	Dom mieszkalny
162.	Duchowo		9	Dom mieszkalny
163.	Duchowo		10	Budynek gospodarczy
164.	Duchowo		11	Dom mieszkalny
165.	Duchowo		15	Dom mieszkalny
166.	Duchowo		18	Dom mieszkalny
167.	Duchowo		18	Stodoła
168.	Duchowo		18	Budynek gospodarczy
169.	Duchowo		19	Dom mieszkalny
170.	Duchowo		22	Dom mieszkalny
171.	Duchowo		24	Dom mieszkalny
172.	Duchowo		28	Dom mieszkalny
173.	Duchowo		28	Budynek gospodarczy
174.	Duchowo		29	Dom mieszkalny
175.	Duchowo		31	Stodoła
176.	Duchowo		33	Dom mieszkalny
177.	Duchowo		34	Dom mieszkalny, d. szkoła
178.	Duchowo		34	Budynek gospodarczy
179.	Duchowo		38	Dom mieszkalny
180.	Duchowo		40	Dom mieszkalny
181.	Duchowo		41	Dom mieszkalny
182.	Duchowo		41	Budynek gospodarczy I
183.	Duchowo		41	Budynek gospodarczy II
184.	Duchowo			Transformator
185.	Dunkowa			Historyczny układ ruralistyczny wsi
186.	Dunkowa		1	Szkoła
187.	Dunkowa		3	Dom mieszkalny
188.	Dunkowa		4	Dom mieszkalny
189.	Dunkowa		10	Dom mieszkalny
190.	Dunkowa		22	Dom mieszkalny
191.	Dunkowa		28a	Transformator
192.	Dunkowa		30	Dom mieszkalny
193.	Dunkowa		32	Dom mieszkalny
194.	Dunkowa		35	Dom mieszkalny
195.	Dunkowa		36	Dom mieszkalny
196.	Dunkowa		42	Dom mieszkalny
197.	Dunkowa		43	Dom mieszkalny
198.	Dunkowa		46	Dom mieszkalny
199.	Dunkowa		46	Budynek gospodarczy
200.	Dunkowa		47	Dom mieszkalny
201.	Dyminy		1	Budynek gospodarczy
202.	Gądkowice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
203.	Gądkowice			Zespół folwarczny:
204.	Gądkowice			Rządcówka, ob. budynek mieszkalny-biurowy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
205.	Gądkowice		27	Dom mieszkalny (dwojak)
206.	Gądkowice		27a	Dom mieszkalny (czworak I)
207.	Gądkowice		27b	Dom mieszkalny (czworak II)
208.	Gądkowice		27	Owczarnia, d. obora
209.	Gądkowice			Obora
210.	Gądkowice			Stodoła
211.	Gądkowice			Stodoła
212.	Gądkowice			Kuźnia, ob. magazyn
213.	Gądkowice		1	Dom mieszkalny
214.	Gądkowice		11	Dom mieszkalny
215.	Gądkowice		19	Dom Ludowy, ob. Klub Rolnika
216.	Gądkowice		21	Dom mieszkalny
217.	Gądkowice		23	Dom mieszkalny
218.	Gądkowice		25	Dom mieszkalny
219.	Gądkowice		28	Leśniczówka
220.	Gądkowice		30	Dom mieszkalny
221.	Gądkowice		30	Budynek gospodarczy
222.	Gądkowice		37	Dom mieszkalny
223.	Gądkowice		42	Dom mieszkalny
224.	Gądkowice		44	Dom mieszkalny
225.	Gądkowice		49	Willa, ob. ZOZ
226.	Gądkowice		50	Willa, ob. biblioteka
227.	Gądkowice		53	Dom mieszkalny z apteką
228.	Gądkowice		54	Dom mieszkalny
229.	Gądkowice		55	Dom mieszkalny
230.	Gądkowice		58	Dom mieszkalny
231.	Gądkowice			Transformator
232.	Godnowa			Historyczny układ ruralistyczny wsi
233.	Godnowa			Kaplica św. Józefa, d. szkoła
234.	Godnowa		na pn. od wsi	Cmentarz poewangelicki
235.	Godnowa		5	Dom mieszkalny
236.	Godnowa		13	Dom mieszkalny
237.	Godnowa		13	Stodoła
238.	Godnowa		13	Budynek gospodarczy
239.	Godnowa		14	Stodoła
240.	Godnowa		16	Stodoła
241.	Godnowa		18	Dom mieszkalny
242.	Godnowa		18	Budynek gospodarczy
243.	Godnowa		26	Dom mieszkalny
244.	Godnowa		26	Budynek gospodarczy
245.	Godnowa		26	Stodoła
246.	Godnowa		28	Dom mieszkalny
247.	Godnowa		28	Budynek gospodarczy
248.	Godnowa		28	Stodoła

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
249.	Godnowa			Zespół mieszkalno-gospodarczy:
250.	Godnowa		29	Dom mieszkalny
251.	Godnowa		29	Budynek gospodarczy I
252.	Godnowa		29	Budynek gospodarczy II
253.	Godnowa		29	Stodoła
254.	Godnowa		30	Dom mieszkalny
255.	Godnowa		32	Obora
256.	Gogołowice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
257.	Gogołowice		na pd. od wsi	Cmentarz poewangelicki
258.	Gogołowice			Zespół folwarczny:
259.	Gogołowice		36	Dom mieszkalny
260.	Gogołowice		36a	Dom mieszkalny
261.	Gogołowice		36	Budynek gospodarczy
262.	Gogołowice		34	Dom mieszkalny (czworak)
263.	Gogołowice		34	Stajnie
264.	Gogołowice		3	Dom mieszkalny
265.	Gogołowice		3	Stodoła
266.	Gogołowice		4	Dom mieszkalny
267.	Gogołowice		6	Stodoła
268.	Gogołowice		8	Budynek gospodarczy
269.	Gogołowice		9	Stodoła
270.	Gogołowice		13	Dom mieszkalny
271.	Gogołowice		15	Dom mieszkalny
272.	Gogołowice		15	Budynek gospodarczy I
273.	Gogołowice		15	Budynek gospodarczy II
274.	Gogołowice		24	Dom mieszkalny
275.	Gogołowice		24	Budynek gospodarczy
276.	Gogołowice		29	Stodoła
277.	Gogołowice		31	Dom mieszkalny
278.	Gogołowice		31	Budynek gospodarczy
279.	Gogołowice		31	Stodoła
280.	Gogołowice		32	Dom mieszkalny
281.	Gogołowice		obok nr 32	Dom mieszkalny II
282.	Gogołowice		40	Zabudowania leśniczówki:
283.	Gogołowice		40	Leśniczówka
284.	Gogołowice		40	Budynek gospodarczy
285.	Gołkowo			Historyczny układ ruralistyczny wsi
286.	Gołkowo		7-9	Zespół dworsko-folwarczny:
287.	Gołkowo		11/12	Dwór
288.	Gołkowo		8/9	Oficina
289.	Gołkowo		7	Stodoła
290.	Gołkowo			Wozownia (?), ob. spichlerz
291.	Gołkowo		7	Obora
292.	Gołkowo			Mur ogrodzeniowy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
293.	Gołkowo			Park podworski
294.	Gołkowo		1	Dom mieszkalny
295.	Gołkowo		2	Dom mieszkalny
296.	Górka			Historyczny układ ruralistyczny wsi
297.	Górka		2	Stodoła
298.	Górka		3	Dom mieszkalno-gospodarczy
299.	Górka		5	Dom mieszkalny
300.	Górka		11	Dom mieszkalny
301.	Górka		11	Budynek gospodarczy
302.	Górka		12	Dom mieszkalny
303.	Górka		13	Dom mieszkalny
304.	Górka		14	Dom mieszkalny
305.	Górka		14	Budynek gospodarczy
306.	Grabownica			Historyczny układ ruralistyczny wsi
307.	Grabownica		3	Zespół folwarczny:
308.	Grabownica		3	Obora, ob. budynek mieszkalny
309.	Grabownica		3	Budynek gospodarczy
310.	Grabownica		1	Dom mieszkalny
311.	Grabownica		8	Dom mieszkalno-gospodarczy
312.	Grabownica		10	Dom mieszkalno-gospodarczy
313.	Grabownica		przy nr 10	Transformator
314.	Grabownica		11	Dom mieszkalny
315.	Grabownica		13	Budynek gospodarczy
316.	Grabownica		15	Stodoła
317.	Grabownica		17	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
318.	Grabownica		17	Dom mieszkalny
319.	Grabownica		17	Budynek gospodarczy
320.	Grabownica		17	Stodoła
321.	Grabownica		17	Brama i pozostałość muru
322.	Grabownica		18	Budynek gospodarczy
323.	Grabownica		od strony Czatkowic	Zespół urządzeń na kanale:
324.	Grabownica			Urządzenie piętrzące I
325.	Grabownica			Urządzenie piętrzące II
326.	Grabówka			Historyczny układ ruralistyczny wsi
327.	Grabówka		2	Dom mieszkalny
328.	Grabówka		4	Dom mieszkalny
329.	Grabówka		4	Budynek gospodarczy
330.	Grabówka		4	Stodoła
331.	Grabówka		5	Stodoła
332.	Grabówka		20	Dom mieszkalny
333.	Grabówka		20	Stodoła
334.	Grabówka		21	Dom mieszkalny
335.	Grabówka		23	Dom mieszkalno-gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
336.	Grabówka		27	Willa, d. gospoda
337.	Grabówka		28	Dom Ludowy, ob. świetlica i dom mieszkalny
338.	Grabówka			Transformator
339.	Gruszcetka			Historyczny układ ruralistyczny wsi
340.	Gruszcetka		na pd.-zach. od wsi	Cmentarz poewangelicki
341.	Gruszcetka		1	Dom mieszkalny
342.	Gruszcetka		1	Budynek gospodarczy
343.	Gruszcetka		2	Dom mieszkalny
344.	Gruszcetka		9	Dom mieszkalny
345.	Gruszcetka		10	Dom mieszkalny
346.	Gruszcetka		11	Dom mieszkalny
347.	Gruszcetka		17	Dom mieszkalny, ob. świetlica
348.	Gruszcetka		18	Dom mieszkalny, d. szkoła
349.	Gruszcetka		18	Stodoła
350.	Gruszcetka		20	Stodoła
351.	Henrykowice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
352.	Henrykowice		na pd. od wsi	Cmentarz poewangelicki
353.	Henrykowice		12 i 12a	Dom mieszkalny, ob. kaplica
354.	Henrykowice		15	Zespół folwarczny:
355.	Henrykowice		15	Obora I
356.	Henrykowice		15	Obora II
357.	Henrykowice		3/4	Dom mieszkalny
358.	Henrykowice		5	Remiza OSP
359.	Henrykowice		6	Dom mieszkalny
360.	Henrykowice		7	Dom mieszkalny
361.	Henrykowice		9	Dom mieszkalny
362.	Henrykowice		9	Obora
363.	Henrykowice		10	Dom mieszkalno-gospodarczy
364.	Henrykowice		17	Szkoła, ob. świetlica i sklep
365.	Henrykowice		17	Budynek gospodarczy
366.	Henrykowice		18	Dom mieszkalny
367.	Henrykowice		20	Dom mieszkalny
368.	Henrykowice		22	Dom mieszkalny
369.	Henrykowice		26	Zabudowania leśniczówki:
370.	Henrykowice		26	Dom mieszkalny
371.	Henrykowice		26	Budynek gospodarczy
372.	Henrykowice		31	Dom mieszkalny
373.	Henrykowice		na cieku Błociec	Stopień wodny z zamknięciem dwuzasuwowym
374.	Henrykowice		na rzeczce Rybnica	Stopień wodny z zamknięciem jednozasuwowym
375.	Henrykowice (d. przysiółek Chotów)		Chotów 1	Folwark polny:

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
376.	Henrykowice (d. przysiółek Chotów)		1	Dom mieszkalny
377.	Henrykowice (d. przysiółek Chotów)		obok nr 1	Obora
378.	Henrykowice (d. przysiółek Chotów)		5	Dom mieszkalno-gospodarczy
379.	Henrykowice (d. przysiółek Chotów)		między nr 5-6	Dom mieszkalno-gospodarczy
380.	Henrykowice (d. przysiółek Chotów)		9	Dom mieszkalny
381.	Joachimówka			Historyczny układ ruralistyczny wsi
382.	Joachimówka		na zach. krańcu wsi	Cmentarz poewangelicki
383.	Joachimówka			Zespół folwarczny:
384.	Joachimówka			Obora, ob. magazyn
385.	Joachimówka			Stodoła
386.	Joachimówka		3	Dom mieszkalny
387.	Joachimówka		4	Dom mieszkalny
388.	Joachimówka		5	Stodoła
389.	Joachimówka		6	Dom mieszkalno-gospodarczy
390.	Joachimówka		6	Obora
391.	Joachimówka		10	Dom mieszkalny
392.	Karmin			Historyczny układ ruralistyczny wsi
393.	Karmin		na pd. od wsi	Cmentarz leśny
394.	Karmin		przy drodze do Postolina	Cmentarz
395.	Karmin			Zespół dworsko-folwarczny:
396.	Karmin			Transformator
397.	Karmin		7	Dom mieszkalny
398.	Karmin		7	Stodoła
399.	Karmin		8	Dom mieszkalny
400.	Karmin		8	Stodoła
401.	Karmin		8	Kuźnia
402.	Kaszowo			Historyczny układ ruralistyczny wsi
403.	Kaszowo		1	Dom mieszkalny
404.	Kaszowo		1	Dom mieszkalno-gospodarczy
405.	Kaszowo		2	Dom mieszkalny
406.	Kaszowo		2	Budynek gospodarczy
407.	Kaszowo		3	Dom mieszkalny
408.	Kaszowo		3	Budynek gospodarczy
409.	Kaszowo		4	Obora
410.	Kaszowo		8	Dom mieszkalny
411.	Kaszowo		11	Dom mieszkalny
412.	Kaszowo		12	Dom mieszkalny, d. szkoła
413.	Kaszowo		17	Dom mieszkalny
414.	Kaszowo		18	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
415.	Kaszowo		21	Dom mieszkalny
416.	Kaszowo		27	Dom mieszkalny + młyn
417.	Kaszowo		27	Budynek gospodarczy
418.	Kaszowo		32	Dom mieszkalny
419.	Kaszowo		32	Budynek gospodarczy
420.	Kaszowo		przy nr 32	Transformator
421.	Kaszowo		34	Dom Ludowy, ob. Klub Rolnika
422.	Kaszowo		45	Dom mieszkalny
423.	Kąty			Zespół folwarczny:
424.	Kąty		1	Stajnia, ob. budynek mieszkalno-gospodarczy
425.	Kąty		2	Stodoła, ob. bud. mieszkalno-gospodarczy
426.	Kąty			Obora
427.	Kąty		3	Dom mieszkalny z kuźnią
428.	Kolęda			Historyczny układ ruralistyczny wsi
429.	Kolęda		na pn. od wsi	Cmentarz poewangelicki
430.	Kolęda		na zach. od wsi	Cmentarz rodowy
431.	Kolęda			Zespół dworski:
432.	Kolęda		2	Oficyna dworska
433.	Kolęda		2	Dom mieszkalno-gospodarczy
434.	Kolęda			Dom mieszkalny (czworak)
435.	Kolęda			Stodoła
436.	Kolęda			Obora
437.	Kolęda			Chlewnia
438.	Kolęda			Szalet
439.	Kolęda			Park podworski
440.	Kolęda		obok nr 1	Transformator
441.	Kolęda		3	Dom mieszkalny
442.	Kolęda		3	Stodoła
443.	Kolęda		3	Budynek gospodarczy
444.	Kolęda		4	Dom mieszkalny
445.	Kolęda		4	Budynek gospodarczy
446.	Kolęda		5	Dom mieszkalny
447.	Kolęda		6	Szkoła
448.	Kolęda		11	Dom mieszkalny
449.	Kolęda		11	Budynek gospodarczy
450.	Kolęda		12	Dom mieszkalny
451.	Kolęda		18	Dom mieszkalny
452.	Kolęda		20	Dom mieszkalny
453.	Kolęda		21	Dom mieszkalny
454.	Koruszka			Historyczny układ ruralistyczny przysiółka
455.	Koruszka		7	Stodoła
456.	Koruszka		10	Dom mieszkalny
457.	Koruszka		10	Budynek gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
458.	Koruszka		13	Dom mieszkalny
459.	Koruszka		13	Budynek gospodarczy
460.	Koruszka		13	Stodoła
461.	Koruszka			Zabudowania leśniczówki:
462.	Koruszka		16	Leśniczówka
463.	Koruszka		16	Budynek gospodarczy I
464.	Koruszka		16	Budynek gospodarczy II
465.	Lasowice		1	Dom mieszkalny
466.	Lasowice		1	Budynek gospodarczy
467.	Lasowice		3	Dom mieszkalny
468.	Lasowice		4	Dom mieszkalny
469.	Lasowice		4	Budynek gospodarczy
470.	Lasowice			Kolonia gospodarstw:
471.	Lasowice		8	Dom mieszkalny
472.	Lasowice		8	Budynek gospodarczy
473.	Lasowice		9	Dom mieszkalny
474.	Lasowice		9	Budynek gospodarczy
475.	Lasowice		10	Dom mieszkalny
476.	Lasowice		10	Budynek gospodarczy
477.	Łatkowa			Historyczny układ ruralistyczny wsi
478.	Łatkowa		na pd. od wsi	Cmentarz poewangelicki
479.	Łatkowa			Zespół folwarczny:
480.	Łatkowa		11	Rządcówka, ob. dom mieszkalny
481.	Łatkowa		12	Dom mieszkalny
482.	Łatkowa			Obora
483.	Łatkowa			Magazyn
484.	Łatkowa			Lodownia, ob. magazyn
485.	Łatkowa		5	Szkoła
486.	Łatkowa		7	Stodoła
487.	Łatkowa			Transformator
488.	Łąki			Historyczny układ ruralistyczny wsi
489.	Łąki		4	Dom mieszkalny
490.	Łąki		5	Dom mieszkalny
491.	Łąki		11	Dom mieszkalny
492.	Łąki		11	Budynek gospodarczy
493.	Łąki		11	Stodoła
494.	Łąki		14	Dom mieszkalny
495.	Łąki		19	Dom mieszkalny
496.	Łąki		19	Stodoła
497.	Łąki		21	Szkoła, ob. świetlica
498.	Łąki		23	Budynek gospodarczy
499.	Łąki		24	Dom mieszkalny
500.	Łąki		24	Budynek gospodarczy
501.	Łąki		24	Stodoła

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
502.	Łąki		27	Dom mieszkalny
503.	Marchowice		2	Dom mieszkalny
504.	Miłochowice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
505.	Miłochowice		na zach. od wsi	Cmentarz poewangelicki
506.	Miłochowice		1	Dom mieszkalny
507.	Miłochowice		2	Dom mieszkalny
508.	Miłochowice		3	Dom mieszkalny
509.	Miłochowice		9	Dom mieszkalny
510.	Miłochowice		10	Dom mieszkalny
511.	Miłochowice		10	Budynek gospodarczy
512.	Miłochowice		10	Stodoła
513.	Miłochowice		11	Dom mieszkalny
514.	Miłochowice		11	Stodoła
515.	Miłochowice		17	Dom mieszkalny
516.	Miłochowice		21	Dom mieszkalny
517.	Miłochowice		23	Dom mieszkalny
518.	Miłochowice		27	Dom mieszkalny
519.	Miłochowice		34	Dom mieszkalny
520.	Miłochowice		na pd. od wsi	Dom mieszkalny
521.	Miłochowice			Transformator
522.	Miłosławice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
523.	Miłosławice		6	Zespół dworsko-folwarczny:
524.	Miłosławice			Spichlerz
525.	Miłosławice			Obora i stajnie
526.	Miłosławice			Oficina gospodarcza
527.	Miłosławice			Park podworski
528.	Miłosławice		4	Dom mieszkalny
529.	Miłosławice		8	Dom mieszkalny
530.	Miłosławice			Kolonia I:
531.	Miłosławice		9	Dom mieszkalny
532.	Miłosławice		10	Dom mieszkalny
533.	Miłosławice		11	Dom mieszkalno-gospodarczy
534.	Miłosławice		12	Dom mieszkalno-gospodarczy
535.	Miłosławice		19	Dom mieszkalny
536.	Miłosławice		20	Dom mieszkalny
537.	Miłosławice		21	Dom mieszkalny
538.	Miłosławice		24	Stodoła
539.	Miłosławice			Kolonia II:
540.	Miłosławice		25	Dom mieszkalny
541.	Miłosławice		27	Dom mieszkalny
542.	Miłosławice		29	Dom mieszkalny
543.	Miłosławice			Transformator
544.	Młodzianów			Historyczny układ ruralistyczny wsi
545.	Młodzianów			Zespół folwarczny:

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
546.	Młodzianów		1	Oficina gospodarcza
547.	Młodzianów		2-4	Spichlerz z częścią mieszkalną
548.	Młodzianów		4-5	Oficina mieszkalno-gospodarcza
549.	Młodzianów		6-8	Budynek mieszkalno-gospodarczy
550.	Młodzianów		6-8	Budynek mieszkalno-gospodarczy
551.	Młodzianów		9-12	Budynek mieszkalno-gospodarczy
552.	Młodzianów		równoległa do nr 9-12	Stodoła I
553.	Młodzianów		równoległa do nr 10-12	Stodoła II
554.	Młodzianów		13-15	Budynek mieszkalno-gospodarczy
555.	Młodzianów		13-15	Budynek mieszkalno-gospodarczy
556.	Młodzianów		równoległa do nr 13-15	Stodoła
557.	Młodzianów		16-18	Budynek mieszkalno-gospodarczy
558.	Młodzianów		na zewnątrz skrzydła 16-18	Budynek gospodarczy I
559.	Młodzianów		równoległy do skrzydła 16-18	Budynek gospodarczy II
560.	Młodzianów		równoległa do skrzydła 16-18	Stodoła
561.	Młodzianów		19-20	Budynek mieszkalno-gospodarczy, d. stodoła
562.	Młodzianów		21-23	Budynek mieszkalno-gospodarczy, d. stodoła
563.	Młodzianów		21-23	Stodoła
564.	Młodzianów		21-23	Budynek mieszkalno-gospodarczy, d. stodoła
565.	Młodzianów		24	Budynek mieszkalno-gospodarczy, d. stodoła
566.	Młodzianów		25-28	Dom mieszkalny
567.	Młodzianów		równoległy do nr 25-28	Budynek gospodarczy
568.	Młodzianów		przy nr 25-28	Budynek gospodarczy
569.	Młodzianów		29	Dom mieszkalno-gospodarczy
570.	Młodzianów		30	Dom mieszkalno-gospodarczy
571.	Młodzianów		32	Dom mieszkalno-gospodarczy
572.	Młodzianów		33	Dom mieszkalno-gospodarczy
573.	Młodzianów		36	Dom mieszkalno-gospodarczy
574.	Młodzianów		36	Stodoła
575.	Młodzianów		38	Dom mieszkalno-gospodarczy
576.	Młodzianów		39	Dom mieszkalno-gospodarczy
577.	Młodzianów		40	Dom mieszkalno-gospodarczy
578.	Młodzianów		41	Dom mieszkalno-gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
579.	Młodzianów		42	Dom mieszkalno-gospodarczy
580.	Młodzianów		43	Dom mieszkalno-gospodarczy
581.	Młodzianów		44	Dom mieszkalno-gospodarczy
582.	Młodzianów		45	Dom mieszkalno-gospodarczy
583.	Młodzianów		45	Stodoła
584.	Młodzianów		46	Dom mieszkalno-gospodarczy
585.	Niesułowice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
586.	Niesułowice		na pd.-wsch. od wsi	D. cmentarz
587.	Niesułowice		2	Dom mieszkalny
588.	Niesułowice		4	Dom mieszkalny
589.	Niesułowice		5	Dom mieszkalny
590.	Niesułowice		6	Dom mieszkalny, d. szkoła
591.	Niesułowice		6	Budynek gospodarczy
592.	Niesułowice		9	Dworek myśliwski z otoczeniem
593.	Niesułowice		11	Dom mieszkalny
594.	Niesułowice		16	Szkoła, ob. świetlica
595.	Niesułowice		16	Budynek gospodarczy
596.	Niesułowice		20	Dom mieszkalny
597.	Niesułowice		20	Stodoła
598.	Niesułowice		20	Budynek gospodarczy
599.	Niesułowice		25	Zespół młyna:
600.	Niesułowice		25	Młyn parowy, ob. elektryczny
601.	Niesułowice		25	Budynek gospodarczy
602.	Nowe Grodzisko			Historyczny układ przestrzenny osady
603.	Nowe Grodzisko		18	Zespół folwarczny:
604.	Nowe Grodzisko		18	Dom mieszkalny
605.	Nowe Grodzisko		18	Budynek gospodarczy
606.	Nowe Grodzisko		2	Dom mieszkalny, d. szkoła
607.	Nowe Grodzisko		4	Dom mieszkalny
608.	Nowe Grodzisko		6	Dom mieszkalny
609.	Nowe Grodzisko		16	Dom mieszkalny
610.	Nowy Zamek			Historyczny układ ruralistyczny wsi
611.	Nowy Zamek		2	Dom mieszkalny
612.	Nowy Zamek		2	Budynek gospodarczy
613.	Nowy Zamek		na pn. od wsi	Transformator
614.	Olsza			Historyczny układ ruralistyczny wsi
615.	Olsza		3	Szkoła
616.	Olsza		4	Dom mieszkalny
617.	Olsza		5	Dom mieszkalny
618.	Olsza		6	Dom mieszkalny, d. kuźnia
619.	Olsza		8	Dom mieszkalny
620.	Olsza		8	Budynek gospodarczy
621.	Olsza		11	Budynek gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
622.	Olsza		12	Dom mieszkalny
623.	Olsza		12	Budynek gospodarczy
624.	Olsza		20	Stodoła
625.	Olsza		30	Dom mieszkalny
626.	Olsza		32	Dom mieszkalny, d. gospoda
627.	Olsza		33	Dom mieszkalny
628.	Olsza			Transformator
629.	Ostrowąsy			Historyczny układ ruralistyczny wsi
630.	Ostrowąsy		na pd.-wsch. od wsi	Cmentarz poewangelicki
631.	Ostrowąsy			Zespół folwarczny:
632.	Ostrowąsy			Rządcówka
633.	Ostrowąsy		33	Dom mieszkalno-gospodarczy
634.	Ostrowąsy		36b	Dom mieszkalny z kuźnią
635.	Ostrowąsy			Spichlerz
636.	Ostrowąsy		naprzeciw nr 30	Kuźnia
637.	Ostrowąsy			Obora I
638.	Ostrowąsy			Obora II
639.	Ostrowąsy			Stodoła I
640.	Ostrowąsy			Stodoła II
641.	Ostrowąsy			Brama
642.	Ostrowąsy		obok nr 4	Chlewnia
643.	Ostrowąsy		9	Dom mieszkalny
644.	Ostrowąsy		23	Dom mieszkalny
645.	Piękocin			Historyczny układ ruralistyczny wsi
646.	Piękocin		na pd. od wsi	Cmentarz poewangelicki
647.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		na pn.-wsch od wsi	Cmentarz poewangelicki
648.	Piękocin		12-13	Zespół dworsko-folwarczny:
649.	Piękocin		13	Dwór (ruina)
650.	Piękocin		12	Oficina mieszkalno-gospodarcza
651.	Piękocin		12	Oficina gospodarcza
652.	Piękocin			Oficina gospodarcza
653.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		1	Dom mieszkalny
654.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		1	Budynek gospodarczy
655.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		2	Dom mieszkalny
656.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		2	Budynek gospodarczy
657.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		2	Stodoła
658.	Piękocin		6	Stodoła
659.	Piękocin		7	Dom mieszkalno-gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
660.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		7	Dom mieszkalny
661.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		7	Budynek gospodarczy
662.	Piękocin		10	Dom mieszkalny, d. szkoła
663.	Piękocin		11	Dom mieszkalny
664.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		17	Dom mieszkalny
665.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		17	Budynek gospodarczy
666.	Piękocin		23	Dom mieszkalny
667.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		23	Dom mieszkalny
668.	Piękocin (d. Piękocin Stary)		23	Budynek gospodarczy
669.	Piękocin			Transformator
670.	Piotrkosice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
671.	Piotrkosice			Zespół folwarczny:
672.	Piotrkosice		1 b	Rządcówka
673.	Piotrkosice			Stodoła
674.	Piotrkosice			Obora I
675.	Piotrkosice			Obora II
676.	Piotrkosice		5	Dom mieszkalny
677.	Piotrkosice		5	Dom mieszkalny
678.	Piotrkosice			Magazyn
679.	Piotrkosice		12	Dom mieszkalny
680.	Piotrkosice		12	Budynek gospodarczy
681.	Piotrkosice		13	Dom mieszkalny
682.	Piotrkosice		13	Budynek gospodarczy
683.	Piotrkosice		14	Dom mieszkalny
684.	Piotrkosice		14	Budynek gospodarczy
685.	Piotrkosice		15	Budynek gospodarczy
686.	Piotrkosice		17	Dom mieszkalny
687.	Piotrkosice		18	Budynek gospodarczy
688.	Piotrkosice		19	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
689.	Piotrkosice		19	Stodoła
690.	Piotrkosice			Mur ogrodzeniowy
691.	Piotrkosice		20	Dom mieszkalny
692.	Piotrkosice		20	Budynek gospodarczy
693.	Piotrkosice		21	Dom mieszkalny
694.	Piotrkosice		21	Budynek gospodarczy
695.	Piotrkosice		22	Dom mieszkalny
696.	Piotrkosice		22	Budynek gospodarczy
697.	Piotrkosice		24	Dom mieszkalny
698.	Piotrkosice		24	Budynek gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
699.	Piotrkosice		24	Stodoła
700.	Piotrkosice		25	Dom mieszkalny
701.	Piotrkosice		25	Budynek gospodarczy
702.	Piotrkosice		26	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
703.	Piotrkosice		26	Dom mieszkalny
704.	Piotrkosice		26	Budynek gospodarczy
705.	Piotrkosice		26	Stodoła
706.	Piotrkosice		26	Wędzarnia
707.	Piotrkosice		29	Dom mieszkalny
708.	Piotrkosice		33a	Transformator
709.	Piotrkosice		36	Dom mieszkalny
710.	Piotrkosice		37	Dom mieszkalny
711.	Piotrkosice		37	Budynek gospodarczy
712.	Piotrkosice		37	Mur ogrodzeniowy
713.	Piotrkosice		40	Budynek gospodarczy
714.	Piotrkosice		41	Dom mieszkalny
715.	Piotrkosice		41	Budynek gospodarczy
716.	Piotrkosice		48	Dom mieszkalny
717.	Piotrkosice		49	Klub Rolnika
718.	Piotrkosice			Młyn elektryczny
719.	Płonka		3	Dom mieszkalny
720.	Pogórzyno			Historyczny układ ruralistyczny wsi
721.	Pogórzyno		na pd. od wsi	Cmentarz poewangelicki
722.	Pogórzyno			Zespół folwarczny:
723.	Pogórzyno		31	Dom mieszkalny
724.	Pogórzyno		31	Budynek gospodarczy
725.	Pogórzyno			Park podworski
726.	Pogórzyno		1	Dom mieszkalny
727.	Pogórzyno		2	Dom mieszkalny
728.	Pogórzyno		2	Budynek gospodarczy
729.	Pogórzyno		4	Dom mieszkalny
730.	Pogórzyno		4	Budynek gospodarczy
731.	Pogórzyno		4	Stodoła
732.	Poradów			Historyczny układ ruralistyczny wsi
733.	Poradów		na wsch. od wsi	Cmentarz poewangelicki
734.	Poradów		1	Komora celna, ob. dom mieszkalny
735.	Poradów		3	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
736.	Poradów		3	Dom mieszkalny I
737.	Poradów		3	Dom mieszkalny II
738.	Poradów		3	Stodoła
739.	Poradów		3	Budynek gospodarczy
740.	Poradów		4	Dom mieszkalny
741.	Poradów		5	Dom mieszkalny
742.	Poradów		5	Stodoła

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
743.	Poradów		6	Dom mieszkalny
744.	Poradów		7	Dom mieszkalny
745.	Poradów		7	Stodoła
746.	Poradów		7	Budynek gospodarczy I
747.	Poradów		7	Budynek gospodarczy II
748.	Poradów		10a	Transformator
749.	Poradów		11	Dom mieszkalny
750.	Poradów		11	Budynek gospodarczy
751.	Poradów		12	Dom mieszkalny
752.	Poradów		13	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
753.	Poradów		13	Stodoła
754.	Poradów		13	Budynek gospodarczy
755.	Postolin			Historyczny układ ruralistyczny wsi
756.	Postolin		na pd.-zach. od wsi	Cmentarz poewangelicki
757.	Postolin		na pn.-wsch. od wsi	Cmentarz poewangelicki
758.	Postolin			Zespół folwarczny:
759.	Postolin		12	Dom mieszkalny
760.	Postolin		13	Rządcówka
761.	Postolin		13	Stajnia i obora
762.	Postolin		14	Stajnie i wozownia z domem woźnicy
763.	Postolin		2	Dom mieszkalny
764.	Postolin		3	Dom mieszkalny
765.	Postolin		3	Budynek gospodarczy
766.	Postolin		8	Dom mieszkalny
767.	Postolin		8	Stodoła
768.	Postolin		9	Dom mieszkalny
769.	Postolin		9	Stodoła
770.	Postolin		9	Budynek gospodarczy
771.	Postolin		11	Dom mieszkalny
772.	Postolin		przy nr 11	Transformator
773.	Postolin		przy nr 13	Remiza OSP
774.	Postolin		15	Dom mieszkalny
775.	Postolin		17	Dom mieszkalny
776.	Postolin		18	Dom mieszkalny, ob. świetlica
777.	Wzgórze Joanny		ok. 3 km od Postolina	Wieża
778.	Potasznia			Historyczny układ ruralistyczny wsi
779.	Potasznia		przy drodze do Henrykowic	Cmentarz poewangelicki
780.	Potasznia		4	Dom mieszkalno-gospodarczy
781.	Potasznia		7	Zespół szkolny:
782.	Potasznia		7	Szkoła
783.	Potasznia		7	Pawilon gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
784.	Potasznia		7	Szalet
785.	Potasznia		11	Dom mieszkalny
786.	Potasznia		12	Dom Ludowy, ob. świetlica
787.	Potasznia		12	Budynek gospodarczy
788.	Potasznia		15	Dom mieszkalny
789.	Potasznia		20	Dom mieszkalny
790.	Potasznia		21	Dom mieszkalny
791.	Potasznia		obok nr 22	Transformator
792.	Potasznia		26	Dom mieszkalny
793.	Potasznia		26	Stodoła
794.	Potasznia		26	Budynek gospodarczy
795.	Potasznia		31	Dom mieszkalny
796.	Potasznia		33	Dom mieszkalny
797.	Pracze			Historyczny układ ruralistyczny wsi
798.	Pracze		na pd. od wsi	Cmentarz poewangelicki
799.	Pracze			Dzwonnica
800.	Pracze		24-30	Zespół folwarczny:
801.	Pracze		24	Obora
802.	Pracze		25/26	Obora i stodoła
803.	Pracze		27	Chlewnie i stodoły z częścią mieszkalną
804.	Pracze		28/29	Chlewnie i stodoły z częścią mieszkalną
805.	Pracze		30	Obora
806.	Pracze		30	Spichlerz
807.	Pracze		10	Dom mieszkalno-gospodarczy
808.	Pracze		10	Budynek gospodarczy
809.	Pracze		10	Stodoła
810.	Pracze		11	Dom Ludowy, ob. świetlica
811.	Pracze		11	Budynek gospodarczy
812.	Pracze		12	Dom mieszkalny
813.	Pracze		12	Budynek gospodarczy
814.	Pracze		13	Dom mieszkalny
815.	Pracze		13	Budynek gospodarczy
816.	Pracze		17	Dom mieszkalny
817.	Pracze		17	Budynek gospodarczy
818.	Pracze		18	Dom mieszkalny
819.	Pracze		19	Dom mieszkalny
820.	Pracze		23	Dom mieszkalny
821.	Pracze		23	Budynek gospodarczy
822.	Pracze		24	Dom mieszkalny
823.	Pracze		31	Dom mieszkalny
824.	Pracze		32	Dom mieszkalny
825.	Pracze		33	Dom mieszkalny
826.	Pracze		34	Dom mieszkalny
827.	Pracze		43	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
828.	Pracze		48	Dom mieszkalny
829.	Pracze		53	Dom mieszkalny
830.	Pracze		56	Dom mieszkalny
831.	Pracze			Transformator
832.	Ruda Milicka			Historyczny układ ruralistyczny wsi
833.	Ruda Milicka		3	Dom mieszkalny
834.	Ruda Milicka		4	Dom mieszkalny
835.	Ruda Milicka		7	Dom mieszkalny
836.	Ruda Milicka		8	Dom mieszkalny
837.	Ruda Milicka		9	Budynek gospodarczy
838.	Ruda Milicka		11	Dom mieszkalny
839.	Ruda Milicka		11	Budynek gospodarczy
840.	Ruda Milicka			Ogrodzenie
841.	Ruda Milicka			Zespół domków:
842.	Ruda Milicka		16	Dom mieszkalny
843.	Ruda Milicka		20	Dom mieszkalny
844.	Ruda Milicka		21	Dom mieszkalny
845.	Ruda Milicka		22	Dom mieszkalny
846.	Ruda Milicka		obok nr 22	Stodoła
847.	Ruda Milicka		23	Dom mieszkalny
848.	Ruda Milicka			Transformator
849.	Ruda Milicka		na potoku	Przepust z zasuwą
850.	Ruda Milicka		na rzece Prądnia	Jaz zasuwowy
851.	Ruda Milicka – Dębów		1	Dom mieszkalny
852.	Ruda Milicka – Dębów		1	Budynek gospodarczy
853.	Ruda Milicka – Dębów		2	Dom mieszkalny
854.	Ruda Sułowska			Historyczny układ ruralistyczny wsi
855.	Ruda Sułowska		1	Dom mieszkalny
856.	Ruda Sułowska		1	Budynek gospodarczy
857.	Ruda Sułowska		2	Dom mieszkalno-gospodarczy
858.	Ruda Sułowska		3	Dom mieszkalny
859.	Ruda Sułowska		8	Dom mieszkalny
860.	Ruda Sułowska		8	Stodoła
861.	Ruda Sułowska		przy nr 8	Transformator
862.	Ruda Sułowska		9	Młyn elektryczny
863.	Ruda Sułowska		11	Dom mieszkalny
864.	Ruda Sułowska		11	Budynek gospodarczy
865.	Ruda Sułowska			Mur ogrodzeniowy
866.	Ruda Sułowska		13	Dom mieszkalny
867.	Ruda Sułowska		15	Dom mieszkalny
868.	Ruda Sułowska		15	Budynek gospodarczy
869.	Ruda Sułowska		15	Stodoła
870.	Ruda Sułowska		16	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
871.	Ruda Sułowska		17	Dom mieszkalny
872.	Ruda Sułowska		18	Dom mieszkalny
873.	Ruda Sułowska		18	Stodoła
874.	Ruda Sułowska		26	Dom mieszkalny
875.	Sławoszowice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
876.	Sławoszowice		w centrum wsi	Cmentarz poewangelicki
877.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	8	Zespół folwarczny:
878.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	8	Dom mieszkalny
879.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	8	Magazyn
880.	Sławoszowice	ul. Cmentarna	1	Dom mieszkalny
881.	Sławoszowice	ul. Cmentarna	3	Dom mieszkalny
882.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	2	Dom mieszkalny
883.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	3	Dom mieszkalny
884.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	4a	Dom mieszkalny
885.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	4a	Budynek gospodarczy
886.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	6	Dom mieszkalny
887.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	7	Dom mieszkalny, ob. biura
888.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	9	Dom mieszkalny
889.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	13	Dom mieszkalny
890.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	23	Dom mieszkalny
891.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	25	Dom mieszkalny
892.	Sławoszowice	ul. Kolejowa	27	Dom mieszkalny
893.	Sławoszowice	ul. Krótka	1 a/b	Dom mieszkalny
894.	Sławoszowice	ul. Krótka	2	Dom mieszkalny
895.	Sławoszowice	ul. Krótka	3 a/b	Dom mieszkalny
896.	Sławoszowice	ul. Krótka	5	Dom mieszkalny
897.	Sławoszowice	ul. Krótka	7 a/b	Dom mieszkalny
898.	Sławoszowice	ul. Krótka	8	Dom mieszkalny
899.	Sławoszowice	ul. Krzywa		Stodoła
900.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	7	Dom mieszkalny
901.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	8	Dom mieszkalny
902.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	10 a/b	Dom mieszkalny
903.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	10	Stodoła
904.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	10a	Budynek gospodarczy
905.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	11	Dom mieszkalny
906.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	14	Dom mieszkalny
907.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	15	Dom mieszkalny
908.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	16	Dom mieszkalny
909.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	20	Szkoła
910.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	22	Dom mieszkalny, ob. lecznica zwierząt
911.	Sławoszowice	ul. 3 Maja	35 a/b	Dom mieszkalny
912.	Sławoszowice	ul. Młyńska	1 a/b	Dom mieszkalny
913.	Sławoszowice	ul. Młyńska	2	Dom mieszkalny
914.	Sławoszowice	ul. Nadrzeczna	1	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
915.	Słaczno			Historyczny układ ruralistyczny wsi
916.	Słaczno			Kaplica cmentarna, ob. kaplica mszalna św. Józefa
917.	Słaczno			Zespół folwarczny:
918.	Słaczno		33	Dom administracji majątku
919.	Słaczno		32	Oficyna mieszkalna
920.	Słaczno		31	Oficyna mieszkalna
921.	Słaczno			Stodoła I
922.	Słaczno		21	Stodoła II
923.	Słaczno			Obora I, ob. warsztaty
924.	Słaczno			Stajnie, ob. warsztaty
925.	Słaczno			Obora II
926.	Słaczno			Stróżówka (bud. wagi?)
927.	Słaczno			Kuźnia, ob. budynek socjalny
928.	Słaczno			Brama
929.	Słaczno		3	Dom mieszkalny
930.	Słaczno		4	Dom mieszkalny
931.	Słaczno		4	Budynek gospodarczy
932.	Słaczno		6	Dom mieszkalno-gospodarczy
933.	Słaczno		9	Dom mieszkalny
934.	Słaczno		9	Budynek gospodarczy
935.	Słaczno		20	Dom mieszkalny
936.	Słaczno		24	Dom mieszkalny
937.	Słaczno		24	Budynek gospodarczy
938.	Słaczno		27	Dom mieszkalny
939.	Słaczno		27b	Transformator
940.	Stawczyk			Historyczny układ ruralistyczny wsi
941.	Stawczyk		8	Dom mieszkalny
942.	Stawczyk		12	Dom mieszkalny
943.	Stawczyk		12	Budynek gospodarczy
944.	Stawiec			Historyczny układ ruralistyczny wsi
945.	Stawiec		na zach. od wsi	Cmentarz poewangelicki
946.	Stawiec			Zespół folwarczny:
947.	Stawiec		38	Dom mieszkalny
948.	Stawiec		36	Spichlerz
949.	Stawiec		37	Magazyn uprzęży
950.	Stawiec		39	Stodoła
951.	Stawiec			Dom oborowego, ob. mieszkania
952.	Stawiec		37, 37a	Obora
953.	Stawiec			Stajnie
954.	Stawiec		1	Dom mieszkalny
955.	Stawiec		4	Dom mieszkalny
956.	Stawiec		7	Dom mieszkalny
957.	Stawiec		11	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
958.	Stawiec		12	Dom mieszkalny
959.	Stawiec		16	Dom mieszkalny
960.	Stawiec		17	Dom mieszkalny
961.	Stawiec		18	Dom mieszkalny
962.	Stawiec		21	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
963.	Stawiec		21	Budynek gospodarczy
964.	Stawiec		21	Stodoła
965.	Stawiec		22	Dom mieszkalny
966.	Stawiec		22	Budynek gospodarczy
967.	Stawiec		23	Dom mieszkalny, d. szkoła
968.	Stawiec		26	Dom mieszkalny
969.	Stawiec		29	Dom mieszkalny
970.	Stawiec		29	Budynek gospodarczy
971.	Stawiec		29	Stodoła
972.	Stawiec		35	Dom mieszkalny
973.	Stawiec		35	Stodoła
974.	Stawiec			Zbiornik wodociągu grawitacyjnego
975.	Stawiec			Transformator
976.	Stawiec – Cegielnia		49	Zespół cegielni:
977.	Stawiec – Cegielnia			Budynek pieca
978.	Stawiec – Cegielnia			Komin
979.	Stawiec – Cegielnia			Suszarnia letnia I
980.	Stawiec – Cegielnia			Suszarnia letnia II
981.	Stawiec – Cegielnia			Suszarnia parowa, szatnia
982.	Stawiec – Cegielnia			Wyrobownia
983.	Stawiec – Cegielnia			Wjazd do wyrobowni
984.	Stawiec – Cegielnia			Dom mieszkalny
985.	Stawiec – Cegielnia			Dom mieszkalny
986.	Stawno			Zespół folwarczny:
987.	Stawno		4	Dom mieszkalny
988.	Stawno			Spichlerz
989.	Stawno			Stajnie i obora, ob. komórki pracownicze
990.	Stawno			Budynek gospodarczy
991.	Stawno		1	Oficyna mieszkalna
992.	Stawno		2	Dom mieszkalny
993.	Sulmierz			Historyczny układ ruralistyczny wsi
994.	Sulmierz		1	Dom mieszkalny
995.	Sulmierz		7	Dom mieszkalny
996.	Sulmierz		8	Dom mieszkalny
997.	Sulmierz		10	Dom mieszkalny
998.	Sulmierz		11	Dom mieszkalny
999.	Sulmierz		19	Budynek gospodarczy
1000.	Sulmierz		20	Dom mieszkalny
1001.	Sulmierz		21	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1002.	Sulmierz		23a	Dom mieszkalny
1003.	Sulmierz		26	Dom mieszkalny
1004.	Sulmierz		28	Dom mieszkalny
1005.	Sułów			Historyczny układ przestrzenny
1006.	Sułów	ul. Kościelna		Zespół kościelny:
1007.	Sułów	ul. Kościelna		Brama
1008.	Sułów	ul. Kościelna		Dzwonnica
1009.	Sułów	ul. Kościelna		Cmentarz katolicki z murem
1010.	Sułów	ul. Kościelna	6	Plebania
1011.	Sułów			Zespół kościelny:
1012.	Sułów			Dzwonnica
1013.	Sułów	ul. Dąbrowskiego/ ul. Polna		Cmentarz poewangelicki z murem i bramą
1014.	Sułów			Zespół pałacowy:
1015.	Sułów			Domek ogrodnika
1016.	Sułów	ul. Dąbrowskiego / Zamkowa / Żmigrodzka		Zespół folwarczny:
1017.	Sułów	ul. Zamkowa	3	Spichlerz z domem zarządcy
1018.	Sułów	ul. Zamkowa	4	Dom administracji majątku
1019.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	1	Dom dla pracowników
1020.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	4	Dom dla pracowników
1021.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	8	Dom dla pracowników
1022.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	17	Dom dla pracowników
1023.	Sułów	ul. Dąbrowskiego		Obora, ob. magazyn
1024.	Sułów	ul. Kolejowa		Zespół dworca kolejowego:
1025.	Sułów	ul. Kolejowa	34	Dworzec kolejowy
1026.	Sułów	ul. Kolejowa	36	Dom mieszkalny
1027.	Sułów	ul. Kolejowa		Budynek wagi
1028.	Sułów	ul. Kolejowa		Szalety i magazyn
1029.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	2	Dom mieszkalny, ob. magazyn
1030.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	3	Dom mieszkalny
1031.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	5	Dom mieszkalny
1032.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	7	Dom mieszkalny
1033.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	9	Dom mieszkalny
1034.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	10	Dom mieszkalny
1035.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	11	Dom mieszkalny
1036.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	12	Dom mieszkalny
1037.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	13	Dom mieszkalny
1038.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	14	Dom mieszkalny
1039.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	15	Dom mieszkalny
1040.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	16	Dom mieszkalny
1041.	Sułów	ul. Kolejowa	1	Dom mieszkalny
1042.	Sułów	ul. Kolejowa	2	Dom mieszkalny
1043.	Sułów	ul. Kolejowa	3	Dom mieszkalny
1044.	Sułów	ul. Kolejowa	4	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1045.	Sułów	ul. Kolejowa	5	Dom mieszkalny
1046.	Sułów	ul. Kolejowa	8	Dom mieszkalny, ob. poczta
1047.	Sułów	ul. Kolejowa	10	Dom mieszkalny
1048.	Sułów	ul. Kolejowa	12	Dom mieszkalny
1049.	Sułów	ul. Kolejowa	13	Dom mieszkalny
1050.	Sułów	ul. Kolejowa	14	Dom mieszkalny
1051.	Sułów	ul. Kolejowa	15	Dom mieszkalny
1052.	Sułów	ul. Kolejowa	16	Dom mieszkalny
1053.	Sułów	ul. Kolejowa	17	Dom mieszkalny
1054.	Sułów	ul. Kolejowa	21	Dom mieszkalny
1055.	Sułów	ul. Kolejowa		Zespół młyna:
1056.	Sułów	ul. Kolejowa	22	Młyn wodny, ob. elektryczny
1057.	Sułów	ul. Kolejowa	22	Budynek gospodarczy
1058.	Sułów	ul. Kolejowa	23	Dom mieszkalny
1059.	Sułów	ul. Kolejowa	24	Dom mieszkalny
1060.	Sułów	ul. Kolejowa	25	Dom mieszkalny
1061.	Sułów	ul. Kolejowa	27	Dom mieszkalny
1062.	Sułów	ul. Kolejowa	28	Dom mieszkalny
1063.	Sułów	ul. Kolejowa	29	Dom mieszkalny
1064.	Sułów	ul. Kolejowa	30	Dom mieszkalny
1065.	Sułów	ul. Kolejowa	31	Dom mieszkalny
1066.	Sułów	ul. Kolejowa	33	Dom mieszkalny
1067.	Sułów	ul. Kolejowa	35	Dom mieszkalny
1068.	Sułów	ul. Kolejowa	41	Dom mieszkalny
1069.	Sułów	ul. Kolejowa	41	Budynek gospodarczy
1070.	Sułów	ul. Kolejowa	41	Stodoła
1071.	Sułów	ul. Kościelna	9	Dom mieszkalny
1072.	Sułów	ul. Milicka	1	Dom mieszkalny
1073.	Sułów	ul. Milicka	2, 4	Dom mieszkalny
1074.	Sułów	ul. Milicka	6	Dom mieszkalny
1075.	Sułów	ul. Milicka	9	Dom mieszkalny
1076.	Sułów	ul. Milicka	12	Dom mieszkalny
1077.	Sułów	ul. Milicka	13	Dom mieszkalny
1078.	Sułów	ul. Milicka	15	Dom mieszkalny
1079.	Sułów	ul. Milicka	16	Dom mieszkalny
1080.	Sułów	ul. Milicka	18	Dom mieszkalny
1081.	Sułów	ul. Milicka	20	Dom mieszkalny
1082.	Sułów	ul. Milicka	23	Dom mieszkalny
1083.	Sułów	ul. Milicka	25	Dom mieszkalny
1084.	Sułów	ul. Milicka	27	Dom mieszkalny
1085.	Sułów	ul. Milicka	28	Dom mieszkalny
1086.	Sułów	ul. Milicka	28	Budynek gospodarczy
1087.	Sułów	ul. Milicka	28	Stodoła
1088.	Sułów	ul. Milicka	30	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1089.	Sułów	ul. Milicka	30a	Stodoła
1090.	Sułów	ul. Milicka	40	Dom mieszkalny
1091.	Sułów	ul. Milicka	44	Dom mieszkalny
1092.	Sułów	ul. Milicka	46	Dom mieszkalny
1093.	Sułów	ul. Ogrodowa	2	Dom mieszkalny
1094.	Sułów	ul. Ogrodowa	3	Dom mieszkalny
1095.	Sułów	ul. Ogrodowa	4	Dom mieszkalny
1096.	Sułów	ul. Ogrodowa	5	Dom mieszkalny
1097.	Sułów	ul. Ogrodowa	6	Dom mieszkalny
1098.	Sułów	ul. Ogrodowa	7	Dom mieszkalny
1099.	Sułów	ul. Ogrodowa	8	Dom mieszkalny
1100.	Sułów	ul. Ogrodowa	9	Dom mieszkalny
1101.	Sułów	ul. Ogrodowa	10	Dom mieszkalny
1102.	Sułów	ul. Ogrodowa	11	Dom mieszkalny
1103.	Sułów	ul. Ogrodowa	12	Dom mieszkalny
1104.	Sułów	ul. Ogrodowa	12a	Dom mieszkalny
1105.	Sułów	ul. Ogrodowa	13	Dom mieszkalny
1106.	Sułów	ul. Ogrodowa	14	Dom mieszkalny
1107.	Sułów	ul. Ogrodowa	15	Dom mieszkalny
1108.	Sułów	ul. Ogrodowa	17	Dom mieszkalny
1109.	Sułów	ul. Ogrodowa	18	Dom mieszkalny
1110.	Sułów	ul. Ogrodowa	18a	Dom mieszkalny
1111.	Sułów	ul. Parkowa		Zespół warsztatów:
1112.	Sułów	ul. Parkowa	1	Warsztaty I
1113.	Sułów	ul. Parkowa	7	Warsztaty II
1114.	Sułów	ul. Parkowa	2	Willa
1115.	Sułów	ul. Dąbrowskiego	18	Budynek gospodarczy
1116.	Sułów	Rynek	1	Dom mieszkalny
1117.	Sułów	Rynek	2	Dom mieszkalny
1118.	Sułów	Rynek	3	Dom mieszkalny
1119.	Sułów	Rynek	4	Dom mieszkalny
1120.	Sułów	Rynek	5	Dom mieszkalny
1121.	Sułów	Rynek	6	Dom mieszkalny
1122.	Sułów	Rynek	7	Dom mieszkalny
1123.	Sułów	Rynek	9	Dom mieszkalny
1124.	Sułów	Rynek	10	Dom mieszkalny
1125.	Sułów	Rynek	12	Dom mieszkalny, ob. dom kultury
1126.	Sułów	Rynek	13	Dom mieszkalny
1127.	Sułów	Rynek	14	Dom mieszkalny
1128.	Sułów	Rynek	15	Dom mieszkalny
1129.	Sułów	ul. Sportowa	5	Szkoła
1130.	Sułów	ul. Zamkowa	1	Dom mieszkalny
1131.	Sułów	ul. Zamkowa	2	Dom mieszkalny
1132.	Sułów	ul. Żmigrodzka	3	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1133.	Sułów	ul. Żmigrodzka	4	Dom mieszkalny
1134.	Sułów	ul. Żmigrodzka	5	Dom mieszkalny
1135.	Sułów	ul. Żmigrodzka	6	Dom mieszkalny
1136.	Sułów	ul. Żmigrodzka	7	Dom mieszkalny
1137.	Średzina		10	Dom mieszkalny
1138.	Średzina		10	Stodoła
1139.	Średzina		10	Budynek gospodarczy
1140.	Średzina		13	Dom mieszkalny
1141.	Średzina		13	Obora
1142.	Świętoszyn			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1143.	Świętoszyn		na zach. od wsi	Cmentarz poewangelicki
1144.	Świętoszyn			Zespół folwarczny I:
1145.	Świętoszyn		52	Obora, ob. magazyn
1146.	Świętoszyn		47	Budynek mieszkalno-gospodarczy
1147.	Świętoszyn			Zespół folwarczny II:
1148.	Świętoszyn			Obora
1149.	Świętoszyn		8	Dom mieszkalny
1150.	Świętoszyn		8	Budynek gospodarczy
1151.	Świętoszyn		9	Dom mieszkalny
1152.	Świętoszyn		10	Budynek gospodarczy
1153.	Świętoszyn		15	Dom mieszkalny
1154.	Świętoszyn		16	Dom mieszkalny
1155.	Świętoszyn		16	Budynek gospodarczy I
1156.	Świętoszyn		16	Budynek gospodarczy II
1157.	Świętoszyn		17	Budynek gospodarczy
1158.	Świętoszyn		20	Dom mieszkalny
1159.	Świętoszyn		20	Budynek gospodarczy
1160.	Świętoszyn		22	Dom mieszkalny
1161.	Świętoszyn		23	Dom mieszkalny
1162.	Świętoszyn		24	Dom mieszkalny
1163.	Świętoszyn		28	Dom mieszkalny
1164.	Świętoszyn		28	Budynek gospodarczy
1165.	Świętoszyn		29	Dom mieszkalny
1166.	Świętoszyn		29	Stodoła
1167.	Świętoszyn		29	Budynek gospodarczy
1168.	Świętoszyn		32	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
1169.	Świętoszyn		32	Budynek gospodarczy I
1170.	Świętoszyn		32	Budynek gospodarczy II
1171.	Świętoszyn		33	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
1172.	Świętoszyn		33	Budynek gospodarczy I
1173.	Świętoszyn		33	Budynek gospodarczy II
1174.	Świętoszyn		33	Stodoła
1175.	Świętoszyn		36	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
1176.	Świętoszyn		36	Dom mieszkalno-gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1177.	Świętoszyn		36	Budynek gospodarczy
1178.	Świętoszyn		41	Dom mieszkalny
1179.	Świętoszyn		41	Stodoła
1180.	Świętoszyn		50	Dom mieszkalny
1181.	Świętoszyn		50	Budynek gospodarczy
1182.	Świętoszyn		50	Stodoła
1183.	Świętoszyn			Transformator
1184.	Tworzymirki			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1185.	Tworzymirki		na skraju lasu, Tworzymirki Dolne	Cmentarz poewangelicki
1186.	Tworzymirki			Zespół dworsko-folwarczny:
1187.	Tworzymirki			Obora I
1188.	Tworzymirki			Obora II
1189.	Tworzymirki			Stodoła
1190.	Tworzymirki			Magazyn
1191.	Tworzymirki			Park podworski
1192.	Tworzymirki		6	Szkoła, ob. świetlica i sklep
1193.	Tworzymirki			Transformator
1194.	Tworzymirki			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1195.	Tworzymirki		na zach. od wsi	Cmentarz poewangelicki
1196.	Tworzymirki			Zespół pałacowo-folwarczny:
1197.	Tworzymirki			Pałac (ruina)
1198.	Tworzymirki		10	Oficyna
1199.	Tworzymirki			Obora
1200.	Tworzymirki			Stodoła
1201.	Tworzymirki			Park pałacowy
1202.	Tworzymirki		2	Dom mieszkalny
1203.	Tworzymirki		4	Dom mieszkalny
1204.	Tworzymirki		7	Dom mieszkalny
1205.	Tworzymirki		7	Stodoła
1206.	Tworzymirki		8	Dom mieszkalny
1207.	Tworzymirki		11	Dom mieszkalny
1208.	Wałkowa			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1209.	Wałkowa		1	Dom mieszkalny
1210.	Wałkowa		1	Budynek gospodarczy
1211.	Wałkowa		5	Łuszczarnia szyszek
1212.	Wałkowa		7	Dom mieszkalny
1213.	Wałkowa		8	Dom mieszkalny
1214.	Wałkowa		10	Stodoła
1215.	Węgrzynów			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1216.	Węgrzynów			Zespół folwarczny:
1217.	Węgrzynów		18	Dom mieszkalny I
1218.	Węgrzynów		19	Dom mieszkalny II
1219.	Węgrzynów			Łącznik gospodarczy

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1220.	Węgrzynów			Obora
1221.	Węgrzynów			Budynek mieszkalno-gospodarczy
1222.	Węgrzynów		1	Dom mieszkalny
1223.	Węgrzynów		1	Stodoła
1224.	Węgrzynów		1	Ogrodzenie
1225.	Węgrzynów		przy nr 1	Transformator
1226.	Węgrzynów		2	Dom mieszkalny
1227.	Węgrzynów		3/4	Dom mieszkalny
1228.	Węgrzynów		8	Dom mieszkalny
1229.	Węgrzynów		8	Stodoła
1230.	Węgrzynów		8	Budynek gospodarczy
1231.	Węgrzynów		9	Dom mieszkalny
1232.	Węgrzynów		10	Dom mieszkalny
1233.	Węgrzynów		15	Dom mieszkalny
1234.	Wielgie Milickie			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1235.	Wielgie Milickie		w lesie	Cmentarz poewangelicki
1236.	Wielgie Milickie		po pd. stronie szosy do Milicza	Cmentarz ewangelicki (stary)
1237.	Wielgie Milickie		2	Dom mieszkalny
1238.	Wielgie Milickie		4	Dom mieszkalny
1239.	Wielgie Milickie		4	Budynek gospodarczy
1240.	Wielgie Milickie		7	Dom mieszkalny
1241.	Wielgie Milickie		8	Dom mieszkalny
1242.	Wielgie Milickie		9	Dom Ludowy, ob. świetlica
1243.	Wielgie Milickie		11	Dom mieszkalny
1244.	Wielgie Milickie		14	Dom mieszkalny, d. szkoła
1245.	Wielgie Milickie		14	Stodoła
1246.	Wielgie Milickie		16	Dom mieszkalny
1247.	Wielgie Milickie		17	Budynek gospodarczy
1248.	Wielgie Milickie		22	Dom mieszkalny
1249.	Wielgie Milickie		22	Budynek gospodarczy
1250.	Wilkowo			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1251.	Wilkowo		1	Dom mieszkalny
1252.	Wilkowo		1	Dom mieszkalno-gospodarczy
1253.	Wilkowo		1	Stodoła
1254.	Wilkowo		naprzeciw nr 1	Stodoła
1255.	Wilkowo		2	Dom mieszkalny
1256.	Wilkowo		5	Dom mieszkalny, ob. świetlica
1257.	Wilkowo		5	Budynek gospodarczy I
1258.	Wilkowo		5	Budynek gospodarczy II
1259.	Wilkowo		od strony drogi	Mur ogrodzeniowy
1260.	Wilkowo		naprzeciw nr 5	Stodoła
1261.	Wilkowo		7	Dom mieszkalny
1262.	Wilkowo		7	Budynek gospodarczy I

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1263.	Wilkowo		7	Budynek gospodarczy II
1264.	Wilkowo		8	Dom mieszkalny
1265.	Wilkowo		9	Dom mieszkalny
1266.	Wilkowo		9	Budynek gospodarczy
1267.	Wilkowo		12	Leśniczówka
1268.	Wilkowo		15	Dom mieszkalny
1269.	Wilkowo		15	Stodoła
1270.	Wilkowo		16	Dom mieszkalny
1271.	Wilkowo		16	Stodoła
1272.	Wilkowo		16	Budynek gospodarczy
1273.	Wilkowo		17	Stodoła
1274.	Wilkowo		19	Dom mieszkalny
1275.	Wilkowo		19	Budynek gospodarczy
1276.	Wilkowo		21	Stodoła
1277.	Wilkowo		w lesie, 3 km na zach. od wsi	Budynek mieszkalno-gospodarczy ze stodołą
1278.	Wilkowo			Transformator
1279.	Wodników Górny			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1280.	Wodników Górny		w lesie	Cmentarz poewangelicki
1281.	Wodników Górny		w lesie, po zach. stronie wsi	Grobowiec Emila Schrape
1282.	Wodników Górny			Zespół folwarczny:
1283.	Wodników Górny			Budynek gospodarczy
1284.	Wodników Górny			Fragment muru z bramą
1285.	Wodników Górny		5	Dom mieszkalny
1286.	Wodników Górny		5	Budynek gospodarczy
1287.	Wodników Górny		14	Dom mieszkalny
1288.	Wodników Górny		15	Dom mieszkalno-gospodarczy
1289.	Wodników Górny		15	Stodoła
1290.	Wodników Górny		22	Dom mieszkalny
1291.	Wrocławice			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1292.	Wrocławice		w lesie	Cmentarz poewangelicki
1293.	Wrocławice			Zespół folwarczny:
1294.	Wrocławice			Chlewnia I, d. obora
1295.	Wrocławice			Chlewnia II, d. stodoła
1296.	Wrocławice		1	Dom mieszkalny
1297.	Wrocławice		2	Dom mieszkalny
1298.	Wrocławice		2	Budynek gospodarczy
1299.	Wrocławice		11	Dom mieszkalny
1300.	Wrocławice		11	Budynek gospodarczy
1301.	Wrocławice		11	Stodoła
1302.	Wrocławice		13	Dom mieszkalny
1303.	Wrocławice		15	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1304.	Wrocławice		27	Dom mieszkalny i świetlica, d. szkoła
1305.	Wrocławice		28	Zespół mieszkalno-gospodarczy:
1306.	Wrocławice		28	Budynek gospodarczy
1307.	Wrocławice		28	Stodoła
1308.	Wrocławice		31	Zespół młyna:
1309.	Wrocławice		31	Młyn wodny, ob. elektryczny
1310.	Wrocławice			Przepust młyna
1311.	Wrocławice			Transformator
1312.	Wróbliniec			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1313.	Wróbliniec			Kościół fil. Wniebowzięcia Pańskiego
1314.	Wróbliniec		w centrum wsi	Cmentarz poewangelicki
1315.	Wróbliniec		1	Dom mieszkalny
1316.	Wróbliniec		2	Szkoła
1317.	Wróbliniec		3	Dom mieszkalny
1318.	Wróbliniec		6	Dom Ludowy, ob. mieszkalny
1319.	Wróbliniec		6	Budynek gospodarczy
1320.	Wróbliniec		10	Dom mieszkalny
1321.	Wróbliniec		16	Dom mieszkalny
1322.	Wróbliniec		17	Dom mieszkalny
1323.	Wróbliniec		17	Budynek gospodarczy
1324.	Wróbliniec		18/19	Dom mieszkalny
1325.	Wróbliniec		18/19	Stodoła
1326.	Wróbliniec		22	Dom mieszkalny
1327.	Wróbliniec		23	Dom mieszkalny
1328.	Wróbliniec		24	Szkoła
1329.	Wróbliniec			Transformator
1330.	Wszewilki			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1331.	Wszewilki		na pn. od wsi	Cmentarz poewangelicki
1332.	Wszewilki		14	Dom mieszkalny
1333.	Wszewilki		14	Stodoła
1334.	Wszewilki		14	Budynek gospodarczy
1335.	Wszewilki		34	Dom mieszkalny
1336.	Wszewilki		40	Dom mieszkalny
1337.	Wszewilki		43	Dom mieszkalny, ob. szkoła podstawowa
1338.	Wszewilki		47	Dom mieszkalny
1339.	Wszewilki		48	Dom mieszkalny
1340.	Wszewilki		56	Dom mieszkalny
1341.	Wszewilki		56	Stodoła
1342.	Wszewilki		56	Budynek gospodarczy
1343.	Wszewilki		58	Zespół gospodarczy:
1344.	Wszewilki		58	Stodoła
1345.	Wszewilki		58	Budynek gospodarczy
1346.	Wszewilki		59	Dom mieszkalny
1347.	Wszewilki		68	Dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	ulica	numer	Nazwa
1348.	Wszewilki		70	Młyn elektryczny
1349.	Wszewilki		74	Dom mieszkalny
1350.	Wszewilki		74	Budynek gospodarczy
1351.	Wszewilki		77	Dom mieszkalny
1352.	Wszewilki		79	Dom mieszkalny
1353.	Wszewilki		79	Stodoła
1354.	Wszewilki		79	Budynek gospodarczy
1355.	Wszewilki		80	Dom mieszkalny
1356.	Wszewilki		83	Zespół wodociągów:
1357.	Wszewilki			Budynek administracyjny , ob. mieszkalny
1358.	Wszewilki			Maszynownia, ob. baza SHR
1359.	Wszewilki			Wieża ciśień
1360.	Wszewilki			Zbiornik grawitacyjny
1361.	Wszewilki			Transformator
1362.	Wziąchowo Małe			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1363.	Wziąchowo Małe			Zespół pałacowo-folwarczny:
1364.	Wziąchowo Małe		13	Dom mieszkalny
1365.	Wziąchowo Małe			Budynek gospodarczy I
1366.	Wziąchowo Małe			Budynek gospodarczy II
1367.	Wziąchowo Małe			Obora I
1368.	Wziąchowo Małe			Obora II
1369.	Wziąchowo Małe			Stodoła
1370.	Wziąchowo Małe			Spichlerz
1371.	Wziąchowo Wielkie			Historyczny układ ruralistyczny wsi
1372.	Wziąchowo Wielkie		na pn. od wsi	Cmentarz leśny
1373.	Wziąchowo Wielkie		37	Oficina mieszkalno-gospodarcza
1374.	Wziąchowo Wielkie			Budynek gospodarczy I
1375.	Wziąchowo Wielkie		36	Budynek gospodarczy II
1376.	Wziąchowo Wielkie		36	Stodoły i chlewnia
1377.	Wziąchowo Wielkie		37	Stodoła II
1378.	Wziąchowo Wielkie		37	Obora
1379.	Wziąchowo Wielkie		13	Dom mieszkalny
1380.	Wziąchowo Wielkie		13	Budynek gospodarczy
1381.	Wziąchowo Wielkie		18	Dom mieszkalny
1382.	Wziąchowo Wielkie		20	Dom mieszkalny
1383.	Wziąchowo Wielkie		40	Dom Ludowy, ob. mieszkalny
1384.	Wziąchowo Wielkie		41	Dom mieszkalny
1385.	Wziąchowo Wielkie		44	Szkoła
1386.	Wziąchowo Wielkie		48	Dom mieszkalny
1387.	Wziąchowo Wielkie		50	Dom mieszkalny
1388.	Wziąchowo Wielkie		52	Dom mieszkalny
1389.	Wziąchowo Wielkie		na pn.-zach. od wsi	Transformator